

Suplimentul DE CULTURĂ

15.000 lei

Nr. 1 • 13-19 noiembrie 2004 • SĂPTĂMÎNAL REALIZAT DE EDITURA POLIROM ȘI „ZIARUL DE IAȘI” • APARE SÎMBĂTA • E-MAIL: supliment@polirom.ro

ACTUALITATE

Teatru „mic”, festivaluri multe, pag. 3

POP-CULTURĂ

Voi n-ați întreat, Fără zahăr vă răspunde, pag. 5

CRONICĂ DE CARTE

de Luminița Marcu, pag. 6

TOPUL

EVENTIMENTELOR

pag. 15

Cultură și propagandă

În ce măsură mecanismele tipice perioadei comuniste mai acționează și astăzi asupra mediului nostru cultural?

PAGINILE 10, 11, 12

„Nu prea semăn cu Adrian Năstase. De asta vin oamenii la conferințele mele.”

De vorbă cu **HORIA-ROMAN PATAPIEVICI**, care a găsit o explicație pentru faptul că volumele sale se vînd atît de bine

„Eu m-am consacrat în momentul în care, ducîndu-mă la florăreasa din colț – era în 1997 –, mi-a spus: «Nu am reținut cum vă cheamă... Că aveți un nume complicat. Nu pot să-l țin minte. Dar m-am pironit în fața ecranului la domnul Sava. Nu m-am mai putut desprinde! Ce frumos le spuneți dumneavoastră!». Atunci m-am consacrat. Atunci am înțeles că lucrurile despre care am vorbit în emisiunea lui Iosif Sava erau cele pe care le discut cu prietenii din zona culturii. Am înțeles atunci că felul în

care eu vorbesc nu îi respinge pe oamenii simpli. Există în ce spun ceva care le sună nu neapărat familiar, ci atrăgător.

Încerc să fac asta și în emisiunea «Idei în libertate» pe care o realizez la TVR Cultural. Încerc să imprim ideea că totuși cultura nu este ceva înalt în sensul în care țin degetul mic ridicat țoapele atunci cînd vor să se dea distinse, ci este o stare de convivialitate între doi oameni.”

PAGINILE **8, 9**

ARGUMENT

la-ți „Suplimentul de cultură” ! Sub acest îndemn ne veți putea citi în fiecare sîmbătă. Se discută mult, dar steril, despre cultura centrului și a provinciei. Dincolo de patriotismul local însă, dincolo de orgolii și pasiuni, de obicei rămîn doar vorbele. Cîteva edituri (puține), cîteva reviste (puține), o presă cotidiană șubredă, supusă la presiuni, și, uneori, un spectacol sau un concert mai reușesc să dezmorească o viață culturală ce pare să lîncezească molcom și nepăsător în așteptarea sponsorilor, un Mecena ce întîrzie să vină. Proiectul Editurii Polirom și al „Ziarului de Iași” dorește să rupă nefireasca stare de așteptare. „Suplimentul de cultură” poate fi o primă provocare: un săptămînal cultural ce

va fi editat la Iași. „Nu e de ajuns cuvîntul, trebuie să mai fiu și eu”, spunea undeva Emil Brumaru. Paginile revistei rămîn deschise tuturor celor care vor să existe prin cuvînt, din București, Iași, Timișoara sau Cluj deopotrivă. În cotidianul adeseori cenușiu, o carte, un film, un concert sau un spectacol de teatru pot aduce o clipă de lumină. În acest sens, menirea unei edituri poate fi și aceasta: să-și apropie cititorii, invîtîndu-i într-o lume care nu întotdeauna este doar a imaginarului. Pe lîngă cărți și informații cotidiene, săptămînal, Editura Polirom și „Ziarul de Iași” doresc să vă ofere, începînd de astăzi, ceva în plus, un supliment. Un „ceva” pe care noi l-am numit simplu chiar așa: „Suplimentul de cultură”.

CIRCUL NOSTRU VĂ PREZINTĂ:
de **LUCIAN DAN TEODOROVICI**

Mize vs mizilicuri

Despre „cei doisprezece prezidențiabili” s-a vorbit și se va vorbi pînă la saturație în următoarele două săptămîni. Despre rostul asumării calității de prezidențiabili nu ne va mai ajunge însă timpul să discutăm. Mai exact, prinși în febra campaniei, fie că va fi una dusă pînă la final în plan estetic, așa cum o vedea Cristian Tudor Popescu, fie că va fi una absolut inestetică, vom fi mai puțin interesați de ce-i mîna de fapt pe ei, pe cei doisprezece, în luptă.

Pornind de aici, acum, cînd focurile mocnesc încă, să observăm că sînt trei categorii de prezidențiabili, cu finalități diferite. Primele două sînt, fără îndoială, clasice. Este vorba, mai întîi, de grupul candidaților cu șanse reale de a cîștiga alegerile. Aici îi includem, bineînțeles, pe Adrian Năstase și pe Traian Băsescu, cei doi între care, spun analiștii, sondajele și bunul-simț, se va da lupta finală, la care se adaugă veșnica (posibilă) surpriză, pentru mulți angoasantă, numită Corneliu Vadim Tudor.

Urmează un grup ceva mai mare de candidați care, deși se vor declara încrezători în șansele lor, nici măcar nu îndrăznesc, de fapt, să se vizeze președinții. Cel puțin nu acum. Singurul lor scop este să-și tragă partidul undeva peste pragul Parlamentului. Printre ei îi putem număra, desigur, pe Gheorghe Ciuhandu, Gigi Becali sau Petre Roman.

A treia categorie este una pur românească și, cu toate că o vom ignora curînd, ea merită semnalată cel puțin în acest moment. Este vorba de candidații fără miză reală, candidații care luptă pentru mizilicuri. Întîlnim aici șefi de partide fantomă, care nu-și doresc decît să se mențină în atenția opiniei publice, sperînd că va veni ziua cînd un partid serios îi va accepta măcar în eșalonul doi; întîlnim oameni de afaceri care găsesc un bun prilej de a-și face reclamă pe bani relativ puțini; întîlnim, în fine, și un avocat, care are ocazia de a susține pledoariile în fața țării, urmînd, firește, a-și spori numărul și calitatea clienților.

În zile „normale”, această din urmă categorie ar fi probabil cea mai interesantă din punct de vedere publicistic. Cum spuneam însă, zilele de campanie devin tot mai fierbinți. Așa că nu ne mai rămîne decît să observăm, din nou, că la noi se aduc în continuare contribuții esențiale la politologia lumii. Apoi să zîmbim – amar sau, pur și simplu, distrați – și să revenim la adevărata miză: îl va trage de urechi prim-ministrul din Colentina pe iepurașul Băsescu sau marinarul de la Primărie îl va lipi de toți peretii pe Năstase?

Nichita Danilov și Emil Brumaru în fața deținuților

„Anul cultural 2004” – un posibil bilanț, prefigurat de Ion Bogdan Lefter

George Onofrei
gonofrei@polirom.ro

Evenimentele care au ținut capul de afiș în anul 2004 au fost editia I a Bienalei tinerilor artiști, București 2004 (organizată de Fundația Culturală META și Institutul Goethe din București), inaugurarea Muzeului Național de Artă Contemporană (MNAC) din Casa Poporului (director Mihai Oroveanu), revirimentul companiilor de teatru private și proiectul Editurii Polirom „Votează literatura tînără!”. Este punctul de vedere al criticului Ion Bogdan Lefter, prezentat sîmbătă, 6 noiembrie, în conferința susținută la Casa Municipală de Cultură din Iași, la invitația scriitorului Nichita Danilov. A fost un an 2004 relevant pentru cultura postrevolutionară, marcat de evenimente spectaculoase, evoluții de mentalități, dar și de reasezări, la un nivel mai profund, de limbaje culturale.

„Festivalul artelor”, o invenție lipsită de conținut

În ansamblu însă, contextul general continuă să fie dominat de tendința statului de a-și subordona prin influență lumea culturală. În condițiile în care bugetele au crescut substanțial, finanțările au fost alocate discreționar: „Banii sînt cheltuiți pe festivalul folcloric de la Ciocîrlești din Deal, unde cumnatul sau unchiul prin alianță al vreunui client politic s-a hotărît să cheme cîteva ansambluri populare... Pentru finanțarea așa-zisului «An Ștefan cel Mare» – principala activitate a Ministerului Culturii și Cultelor de anul acesta – s-a alocat echivalentul în lei a aproximativ trei milioane de dolari... Pentru «Festivalul Artelor», o fantomă, o invenție lipsită de orice conținut, de orice proiect, s-au cheltuit la începutul lui septembrie două milioane de dolari”. La toate acestea se adaugă finanțarea de către minister

a premiilor unor instituții private – cum ar fi cele ale Uniunii Scriitorilor din România – sau finanțările pentru editarea unor cărți pe care să fie scris că au apărut cu sprijinul primului-ministru. Sume uriașe cu care, consideră Ion Bogdan Lefter, s-ar fi putut susține proiecte serioase, cu evenimente reale și de impact cultural.

Mergem înainte

O alternativă care produce transformări radicale a venit din zona culturii private, prin încercarea de a face pe cont propriu ceea ce nu este posibil în cadrul unor structuri rigide. Astfel, au apărut mici galerii de artă ce au ajuns să dea tonul în domeniul artelor plastice sau unele companii de teatru private mai active decît cele tradiționale. Există chiar și instituții de stat care, prin parteneriate, reușesc să își desfășoare activitatea cu ajutorul fondurilor private. Alte soluții alternative au fost oferite de edituri, reviste culturale sau centre culturale străine, acestea alocînd fonduri în sprijinul unui fenomen dinamic, ieșit din tiparele festivismelor obișnuite.

Încurajator este și faptul că în 2004 se percepe clar o mutare a centrului de greutate către generațiile tinere sau foarte tinere. În teatru, cele mai multe spectacole aparțin fie generației de mijloc – actori, regizori de 40 de ani –, fie grupurilor de tineri cu inițiativă. „Cînd n-ai structuri, n-ai fonduri, dar ai idei și dorința de a face ceva se găsesc soluții să joci teatru și în cafenele sau anticariate... Mi-e foarte greu să dau un exemplu de spectacol în premieră anul acesta, semnat de un nume important din vechea generație de regizori”. În literatură, anul 2004 a fost dominat de proiectul de publicare și promovare a tinerilor scriitori „Votează literatura tînără!”, realizat de Editura Polirom. „Spectaculos, un *promotion* special, pregătit în detaliu, cu toate publi-

„Oricît de multe am avea de spus, cred totuși că stăm binisor, în sensul că lucrurile merg înainte. Formele noi, efervescente, dinamice de cultură sînt vizibile în toate domeniile. Tinerii își caută soluții, chiar dacă mijloacele sînt precare. Iar diversitatea devine transparentă. Ce altceva să ne mai dorim?”
Ion Bogdan Lefter

cațiile complementare, cu acoperire doar parțială în calitatea cărților. Aceasta este, bineînțeles, în primul rînd o problemă a autorilor”, a declarat șeful revistei „Observator Cultural”, menționînd că în literatură a avut loc cea mai clară transformare și că lucrurile s-au cernut fără eforturile spectaculoase ale unor critici. „Puțini autori dintre vedete au mai rămas în circulație. Cred că putem vorbi despre o încheiere a tranziției de la modernitate la postmodernitate”.

În plan ideologic, Ion Bogdan Lefter consideră ca anul 2004 a fost dominat de „cearta intelectualilor” – o reinterpretare ideologică a

istoriei culturii românești. În opinia sa, aceste divergențe sînt ipostaze ale diversificării opțiunilor în mediul intelectualilor români. Un proces invizibil pînă în ultimii ani, cînd intelectualii au luptat pe aceeași baricadă împotriva comunismului – înainte de '89, apoi a neo-comunismului postdecembrist. În anul 2004, opoziția anticomunistă nu mai este operantă, iar solidaritatea intelectualilor a dispărut. S-a văzut clar că în rîndul intelectualilor români opțiunile sînt diverse, lucru firesc pentru o cultură care se vrea europeană.

În concluzie, în 2004 stăm binisor. Deci... „mergem înainte”.

Cercul poezilor închiși

Ana-Maria Onisei
aonisei@polirom.ro

Scriitorii Emil Brumaru și Nichita Danilov s-au întîlnit, miercuri, la Penitenciarul de Maximă Siguranță din Iași, cu membrii cenaclului literar „Clepsidra” al deținuților. Tema întîlnirii: o discuție despre poezie. Manifestarea a făcut parte din programul Săptămîinii Europene a Educației Permanente, în cadrul „Festivalului șanselor tale”. „Eu nu mă consider o șansă pentru dumneavoastră, mai degrabă sînteți voi o șansă pentru mine” – a mărturisit Emil Brumaru la începutul întîlnirii, adăugînd: „Ceea ce plănuiam noi aici este o evadare a spiritului”.

„Cînd vezi o mîna de femeie, după doi ani, îți vine să scrii...”

Ar fi culmea să nu fie buni actori. Așa își explică majoritatea deținuților talentul artistic. „În lumea noastră trebuie să știi să

spui da, în loc de nu, iar cînd vrei să stai de vorbă cu tine însuși, scrii. Dacă nu îți iese, mototolești foaia și gata. Cînd m-au anunțat ieri că veniți, am scris cîteva versuri”, a explicat unul dintre „poetii închiși”, întîmpinîndu-i pe Emil Brumaru și Nichita Danilov cu poemul „Critica polivalentă”. Apoi alți deținuți au citit cîteva dintre creațiile lor și au dialogat cu cei doi scriitori ieșeni despre metaforă, stil sau calitatea textului. „Voi scrieți cînd vă pocnește sau doar la comanda cuiva?”, a fost una dintre întrebările poetului Brumaru, care i-a „stîrnit” la polemică pe membrii cenaclului. Răspunsurile s-au dovedit surprinzătoare. „Avem prea mult timp liber!”, a fost unul dintre argumente. „Vrem să demonstrăm că putem fi puși în rîndul oamenilor, că sîntem capabili de lucruri inteligente. Ne dăm seama că nu avem cine știe ce mare talent în poezie, dar trebuie să ne exprimăm cumva.” „Într-o zi, a rememorat alt deținut un asemenea moment «generator» de inspirație poetică, am văzut o femeie. Și i-am observat mîinile. Nu

mai văzusem mîini de femeie de doi ani. Asta m-a făcut să mă gîndesc și să scriu.”

Cea mai „confortabilă” dintre celule e cea cu opt paturi. Chiar și așa, deținuții își respectă colegii. „Este o chestiune de bun-simț să nu-i deranjăm pe ceilalți.” Aproape toți citesc noaptea, cînd este mai multă liniște. Biblioteca Penitenciarului are cîteva mii de cărți, însă dacă au vreo preferință anume, cei mai mulți cer să le fie aduse cărți „din afară”. „La noi circulă acum curentul Coelho, însă ne-am săturat de literatura ușoară. Eu am cerut rudelor să-mi aducă Dostoievski.”

Emil Brumaru le-a promis o donație de cărți din biblioteca sa personală. „Am să vin cu mai multe pachete de cărți pentru voi, dar vreau să fiu sigur că le citiți și că vor rămîne aici, la bibliotecă.” La rîndul său, Nichita Danilov a afirmat că va încerca să continue seria de manifestări dedicate „poetilor închiși”, la Casa de Cultură „Mihai Ursachi”. În final, cei doi au hotărît că vor reveni și pentru alte discuții cu membrii cenaclului „Clepsidra”, iar poetul Emil Brumaru a încheiat întîlnirea cu o glumă: „Ar fi culmea să ieșiți voi din Penitenciar și să rămîni eu aici!”

Polemică în lumea teatrală

Teatru „mic”, festivaluri multe

Ana-Maria Onisei
aonisei@polirom.ro

Existența unui număr din ce în ce mai mare de festivaluri de teatru și desfășurarea concomitentă a unora dintre ele a lansat în rândul criticilor și al directorilor de spectacol un nou subiect de polemică.

În opinia criticului Natalia Stancu, fenomenul festivalier românesc este greșit conceput, fără a-și propune satisfacerea publicului local. Șefa secției de cultură de la „Adevărul”, Cristina Modreanu, consideră că nici un festival nu dispune încă de o echipă care să lucreze constant pentru punerea lui în practică și care să mențină legăturile cu lumea teatrului. Pe de altă parte, directorul Teatrului „Nottara”, actorul Mircea Diaconu, este de părere că fondurile sînt atît de reduse, încît continuitatea acestor manifestări e o adevărată minune.

În România se desfășoară în prezent șase festivaluri de teatru anuale, majoritatea fiind programate în lunile octombrie și noiembrie. Anul acesta, pentru a se evita suprapunerea cu calendarul electoral, toate au avut loc aproape simultan. Așadar, sînt prea multe festivaluri de teatru în România? Au ele un adevărat scop cultural sau devin, uneori, simple mijloace de satisfacere a orgoliilor ce se manifestă în lumea artistică?

„La cît de geniali sîntem, s-ar putea să avem prea puține festivaluri!”

Cristina Modreanu, critic de teatru, șefa secției de cultură de la ziarul „Adevărul”

„Opinia mea, pe care am exprimat-o și la Festivalul de la Sibiu în cadrul unei dezbateri, a trezit proteste vehemente. Ceea ce părea să deranjeze a fost afirmația că sînt prea multe festivaluri. Nu vreau să mă refer strict la numărul lor aici, ideea e că par prea multe tocmai fiindcă majoritatea nu au un profil distinct. Cu excepția Festivalului de Teatru de la Sibiu, care a reușit să devină, de la înființare, unul dintre cele mai importante din Europa de Est și, cu siguranță, cel

mai important din România, festivalurile de teatru de la noi nu au în spate un concept. Într-o țară în care încă funcționează improvizația, lucrul făcut după ureche și fiindcă «dă bine», festivalurile sînt și ele rezultatul unor inițiative poate laudabile, dar care, nedubitate de o organizare profesionistă, sîrșesc, de cele mai multe ori, lamentabil sau supraviețuiesc într-un anonim demn de o cauză mai bună.

Aceleași spectacole peste tot

Nici un festival, nici măcar cel național, nu are o structură independentă, o echipă care să lucreze constant pentru punerea lui în practică, să mențină legăturile cu lumea teatrului, de unde parvin prea puține informații.

Marilor festivaluri, în general, le lipsesc anvergura, miza, iar celor mici, obiectivele clare.

Inutil să mai spun că nici unele, nici celelalte nu se obosesc cu cercetări de piață și observații (din nou, profesioniste) despre publicul căruia i se adresează. Ce mă nemulțumește pe mine, ca observator al fenomenului festivalier românesc (atît cît pot, fiindcă, paradoxal, fenomenul e tot mai înfloritor, în ciuda sărăciei de care se plînge toată lumea artistică), este că toate festivalurile seamănă între ele și nu sînt, de fapt, decît selecții – uneori mai bune, alteori mai rele – din producția de spectacole a anului sau a stagiunii trecute. Mi se par multe festivaluri dacă le raportăm la nivelul de creativitate din teatrul românesc. Fără să fie dezastruos, acesta nu este unul care să justifice toate aceste festivaluri, dovadă că aceleași spectacole circulă prin toate.

Din păcate, prea ne-am obișnuit să spunem cît de grozav e teatrul românesc și să confundăm permanent normalitatea cu capodopera, iar de aici nu mai e decît un pas pînă la a ne considera geniali.”

Cristina Modreanu nu s-a obișnuit să spună cît de grozav este teatrul românesc

„E ca ploaia: decît deloc, e mai bine cînd vine...”

Mircea Diaconu, directorul Teatrului „Nottara” din București

„Tot sistemul festivalier actual se extrage dintr-o «geografie» creată de Valentin Silvestru. Cele mai multe festivaluri au păstrat-o pînă în prezent. Vorbim deci despre o identitate deja stabilită, despre o continuare a tradițiilor.

În ceea ce privește numărul lor, consider că sînt atîtea festivaluri cît pot fi în condițiile economice actuale. Ca director de teatru și actor deopotrivă, știu că instituțiile noastre se confruntă mereu cu problema finanțării. E vorba despre bani puțini, iar cei care există se obțin greu. Consider că e foarte bine că avem aceste festivaluri și că se face un efort pentru organizarea lor. Cantitatea e direct proporțională cu puterea de organizare. E vorba despre un buget, despre probleme de ordin financiar care primează. Majoritatea festivalurilor se desfășoară în provincie, unde resursele sînt și mai puține. Singurul festival național e cel de la București, dar acesta nu are, din păcate, decît calitatea de a fi «Național»...”

Mircea Diaconu: „E foarte bine că avem aceste festivaluri”

ROMÂNII E DEȘTEPTI

de RADU PAVEL GHEO

**Literatura tînără?
A se slăbi!**

În acest an (de grație?) 2024, prin lumea literară autohtonă fac valuri niște tineri lansați cu mult tam-tam de două edituri importante. Desigur, nu putem decît să ne bucurăm că, iată, și tinerii se mai apleacă spre scrierea literaturii, chiar dacă de citit citesc tot mai puțin.

Problema e că, dincolo de triumfalismul – necesar, dar nu suficient – cu care au fost lansați „la apă” bobocii imberbi, importante sînt cărțile lor. Iar cărțile... oare cum sînt ele?

Să fim clari: am fost întotdeauna în favoarea literaturii tinere și ne bucurăm ori de cîte ori vedem semne îmbucurătoare. Mai ales că odinioară am trecut pe sub aceleași furci caudine ca și tinerii lansați acum, în 2024. Însă generația noastră era altfel. Nu știu cum s-a întîmplat, dar – în ciuda condițiilor grele (cei mai în vîrstă își amintesc, poate, de eterna tranziție românească) – mi se pare că noi am venit totuși cu ceva nou, că am spus lucruri foarte importante pentru literatura română. Din păcate, slaba promovare a literaturii autohtone peste hotare a făcut ca autorii din generația noastră să rămînă puțin cunoscuți în alte literaturi, deși au apărut la edituri prestigioase de la noi și au fost primiți cu elogi de mai toți criticii. Ce se întîmplă însă cu autorii abia ieșiți din găoacea literară? Senzația mea e că puțini tineri scriitori de azi au citit cu adevărat. Proza nouă de ultimă oră e plină de pastişe după ureche, de insolente de tot felul (și bune, și rele), de vacuități mizerabiliste, de căutări curajoase și destul de elementare.

Recunosc că nu le-am citit cărțile, dar le-am frunzărit. Și nu e nevoie să mînci tot din farfurie ca să-ți dai seama că bucătarul e prost. Unii critici au văzut – nu știu unde – un autenticism original al cărților în discuție. Cu cît mai în vogă (droguri, homosexualitate, prostituție, violențe și violențări), cu atît mai autentice. Să fim serioși! Multe din experiențele descrise sînt rodul influențelor filmelor sau literaturii americane.

În ciuda faptului că mulți dintre ei par a fi absolvenți de Litere (oare ce fel de litere? ajung oare pînă la Z?), impresia generală e că mulți nu citesc. Frunzăresc. Vă asigur eu de asta. Și cînd în fața ta se prezintă niște exploratori care n-au avut curiozitatea de a cerceta și vechile hărți, simți ridicolul pretențiilor lor. Ce să mai zicem? Sînt atîția inși care i-ar putea îndruma – i-ar fi putut îndruma. Dar știm noi dacă tinerii scriitori de azi mai simt nevoia unor modele? Semnele nu sînt deloc încurajatoare...

(Eseu S.F. din „Suplimentul de cultură”, noiembrie 2024)

„Succesul unui festival depinde foarte mult de organizare”

Ioan Holban, directorul Teatrului Național „Vasile Alecsandri” din Iași

„La noi se întîmplă următorul fenomen: festivalurile nu au o «politică» precisă, deoarece selecția spectacolelor preluate nu este întotdeauna corespunzătoare. Dacă faci o selecție pe văzute sau cerînd măcar casete e una, dacă o

faci doar după titluri, s-ar putea să ai surprize. În România, cel puțin deocamdată, cu excepția Festivalului Național «Caragiale», care nu are o asemenea structură – el adună, teoretic, spectacolele unui an care sînt în opinia selecționarului cele mai bune –, celelalte festivaluri abia acum încearcă să-și formeze o țintă, un anumit specific.”

Pofta-n cui!

Dragi și neîndestulați convivi, părtași de bună voie la pregătirea acestei rubricuțe! Poate vă veți pune, înainte de a porcede la citit, măcar două întrebări. Prima va fi ținând dintr-o mare foame și sete de cultură: oare ce să însemne ars coquinaria? Iar a doua s-ar lăsa împinsă de omenesc pizmașă curiozitate: de ce să vină o porție în plus de semne tipografice (3.050, fără spații) taman de pe Bega? Nu-s oare leșii, Moldova, tata și mama scrisului poftos? Cu puțină adăstare, veți afla degrabă nu doar răspunsurile, ci și ce adâncă legătură le strânge laolaltă.

Prin urmare: ars coquinaria nu-i altceva decât arta ce s-ar desfășura prin bucătării, măiestria pregătirii mâncărilor, deci arta culinară. După cum, *Ars coquinaria* ori (pentru savanți) *De re coquinaria* e titlul celei mai vechi cărți de bucate, cu o istorie lungă și încilcită, care a ajuns de multă vreme pe mesele Europei, pentru ca din 2003, prin grija Editurii Albatros și a lui Theodor Georgescu, să-și poată găsi meritata odihnă și în rafturile bibliotecilor din România. Despre ciudatul ei autor, Marcus Gavius Apicius (născut prin anul 25 î.Hr. și trăitor pe vremea împăratului Tiberiu), s-au scris multe și nevrute. Mai toate, de rău, fie că le consemna Pliniu, Seneca sau Tacit. Cum că era putred de bogat, că își risipea averea dînd ospete după ospete, unul mai fastuos ca altul, spre a-și cuceri iubii sau spre propria-i desfătare, că inventa mâncăruri nemaivăzute (cum ar fi limbile de păun, de pri-vighetori sau flamingo, ori crestele tăiate de la orătării vii, ori călcîiele de cămilă, ori vulvele de scroafe sterpe, cu miere, oțet și garum), că nu se mai putea opri din dezmăț și cheltuială, că și-a găsit sfîrșitul otrăvindu-se din disperarea de a nu mai avea decît 10 milioane de sesterți (cam cît ar fi azi 100 de milioane de dolari), bani prea puțini pentru o viață pe picior atît de mare.

Deoarece a venit vremea celei de-a doua întrebări, să-i dăm grabnic un întreit răspuns. Ce legătură să fie deci între lași, *Ars coquinaria* și Timișoara? Întii, una de adâncă simțire gastronomicească, înfiripată de vreo 10 ani între Silviu Lupescu și autoarea acestor împănate rînduri. Degustări, prînzuri, ospete, urmate de telefoane, epistole prin poștalionul electronic, SMS-uri (întru schimb de rețete), ba chiar de mici colete f.f. fragil (borcănaș cu tarhon în oțet, gavanoș cu arpagic murat, plicuri cu ierburi exotice) pe ruta Timișoara-lași și retur. Apoi, o plină de ispite invitație: lasă, bre, literale bănățene, dandysmul și amazoanele și fă ce știi mai bine; ține matale o rubricuță culinară haioasă pentru băieții din lași, căci lumea-i sătulă de savanțîcuri! Aferim, aferim, zis-am noi șovăielnic, între flatariseală și țifnă, o fi sătulă lumea, dar un supliment de culturi de-ale gurii, cu sare și piper, nu strică niciodată. Drept care rubricuța să se cheme *Ars coquinaria* și altcum nu, căci fără știință și artă orice mîncare se gătește degeaba.

Așa s-or fi gîndit în ianuarie 1779 la Timișoara și contele Cristofor Nitzky dimpreună cu amicul său Bredschneider adus de la Vîrșeț (mare latinist și prieten cu Lessing), cînd au alungat toate slugile din palat, au pus străji la porți și, vreme de două săptămîni, zi și noapte, au pregătit (și mîncat) 67 de rețete din *Ars coquinaria* lui Apicius, pe care, zice-se, latinistul o știa pe de rost. E prima îm-bucare contra-cronometru din lume a rețetelor vechi de aproape 2000 de ani. Și-al treilea răspuns ce vi s-a convenit, preasătui cititori.

Ați vrea să aflați ce au pus pe masă cei doi împătîmiți și ce-au pățit în ziua a 15-a? Deocamdată, pofta-n cui pînă săptămîna viitoare.

Art Spiegelman, unul dintre cei mai renumiți autori de BD ai ultimilor decenii:

„Sînt vremuri mult prea periculoase pentru a face compromisuri”

„Iată-i pe Michelangelo și Medici într-un singur artist impresar”, a scris „The New York Times Magazine” despre Art Spiegelman, americanul de origine suedeză care a reinventat banda desenată în ultimele decenii.

Casiana IONITĂ
ionita@fas.harvard.edu

BD-ul („comics” în engleză) este un gen mai puțin serios, ce pare mai degrabă adresat copiilor sau adulților pasionați de fantezii amuzante. Încă din prima parte a celui mai cunoscut BD al său, „Maus” („șoarecele”), Spiegelman amestecă autobiografia și „comics”, schimbînd genul jucăuș într-unul cît se poate de serios și invers sub forma atotcuprinzătoare de „graphic novel” – denumirea „academică” pentru o bandă desenată mai întinsă, cu o forță narativă aparte.

„Maus” este istoria tatălui lui Spiegelman, supraviețuitor al Holocaustului, desenată de fiu după poveștile lui. Așezînd declarația lui Hitler „Eveii sînt fără îndoială o rasă, dar nu sînt oameni” drept motto pentru „Maus”, Spiegelman prezintă evreii, inclusiv pe tată și pe sine, drept soareci, nazistii drept

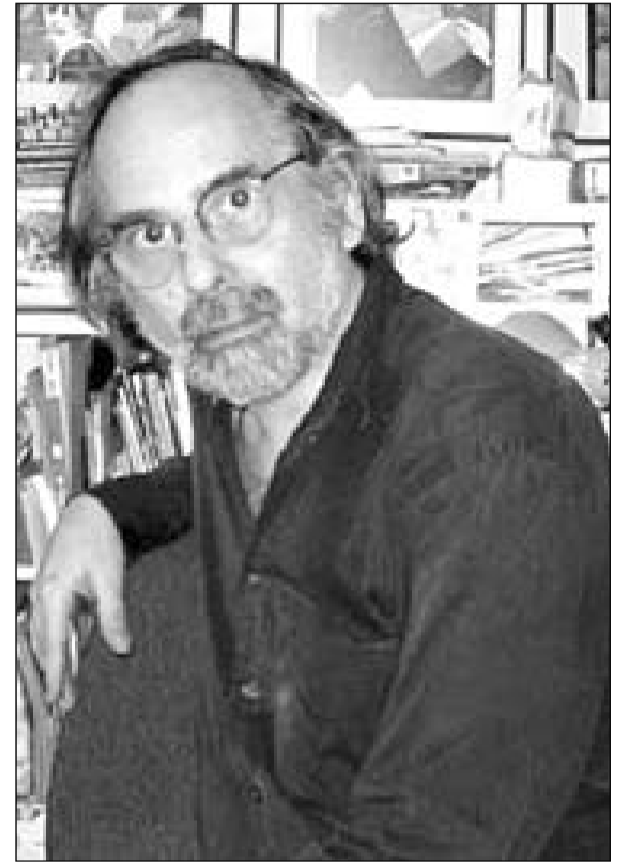
pisici, iar pe restul personajelor drept porci.

Ambele părți din „Maus” i-au adus Premiul Pulitzer în 1992, într-o secțiune specială, creată poate din neputința de a încadra genul (re)inventat de el într-un tipar anume.

Dacă „Maus” a recreat istoria părintelui după aproape jumătate de secol, cea mai recentă apariție a lui Spiegelman, „In the Shadow of No Towers” („În umbra nici unor turnuri”) este BD-ul propriei lui experiențe, trăită atunci cînd cele două turnuri gemene, vecine cu el, au fost distruse de teroriști.

Imediat după 11 septembrie, Spiegelman, pe atunci designerul revistei „The New Yorker”, a creat o copertă complet neagră. Sau, cel puțin, așa apărea ea pe tarabele de ziare.

Abia atunci cînd cititorul se apropia de revistă distinge siluetele celor două turnuri. Pentru „In

Art Spiegelman este la un pas de a emigra de pe tărîmul făgăduinței

the Shadow of No Towers” acelei coperte a „New Yorkerului” i-a fost adăugată o porțiune colorată care prezenta personaje bonome de BD căzînd din turnuri, imagine încă tabu în Statele Unite. O imagine ce rămîne la fel de șocantă indiferent de cum sînt desenați oamenii care cad.

Stilurile de desen sînt în „Maus” mult mai amestecate, sofisticate și cu trimiteri spre alte BD-uri, într-o încercare de a da sens întîmplărilor încă atît de recente.

BD-urile nu au fost publicate în Statele Unite ale Americii multă vreme după ce ziarele europene le acceptau, fapt ce l-a determinat o dată în plus pe Spiegelman să plece de la „New Yorker”. El a acuzat revista de obediență față de Bush, în vremuri mult prea periculoase pentru a face compromisuri, după propria-i mărturisire.

Vremuri în care șoarecele Art din „Maus” reapare în umbra nici unor turnuri.

Istoria benzilor desenate (BD) a început în secolul al nouăsprezecelea, ca o tradiție a ziarelor americane de duminică, avînd ca principal scop divertismentul. Pînă în zilele noastre, BD-ul a devenit o adevărată formă de artă contemporană, extinzîndu-și semnificațiile către mai multe domenii. Satira, ironia, expresia unor adevăruri ale societății au completat, astfel,

semnificația pur distractivă a acestora. Majoritatea producțiilor de acest tip sînt livrate astăzi în format de revistă, cu pagini color, sau independent, ca povești în imagine ale autorului. Genul acesta de „povești” a dobîndit, de-a lungul timpului, un public variat, fiind o atracție atît pentru copii, cît și pentru adulți. Abrevierea „BD” provine de la expresia franceză „Bande Dessinée”.

Mona Muscă vă recomandă:

Mizerabilii, de Victor Hugo:

Această carte m-a învățat cîteva adevăruri care m-au însoțit în viață: nu întotdeauna justiția este una cu dreptatea, nu întotdeauna justiția este de partea celor ne-cîlți. Justiția trebuie clădită pe adevăr pentru a face dreptate!

Micul prinț, de Antoine de Saint Exupery:

O carte minunată! Pentru că m-a învățat ce înseamnă prietenia, ce loc ocupă în viața unui om, ce valoare are.

M-a făcut să apreciez mai mult ca oricînd oamenii. Înțeleg foarte bine ceea ce li spune vulpea micului prinț: cînd te înțîinești cu un prieten, trebuie să îți împodobești sufletul pentru acea întîlnire. Orice moment petrecut cu un prieten trebuie prețuit.

SUPLIMENTUL LUI JUP

HOMEPAGE, SWEET HOMEde **FLORIN LĂZĂRESCU** flazarescu@polirom.ro

Șoferul Marian În context european

Dacă ai un număr de mobil sau un cont de email te poți considera o persoană fizică. Dacă-ți faci și site, sînt șanse mari să devii o instituție. Cu minime cunoștințe de internet, îți poți construi o adresă www de toată frumusețea. Cu ceva bani (nu mai mulți decît te-ar costa un birou și un scaun ergonomic), îți găsești un student care să se îngrijească de un „sediul” profy. Totul e să știi cum să-ți orchestrezi diversiunea. Cum procedezi cînd ai sediul real, fax, telefon și fonduri pe care nu știi cum să le justifici? Îți faci un site. Și protestezi acolo împotriva vînătorilor de balene, a fumatului ori a corupției. Sau – de ce nu? – încerci să lași impresia că te preocupă cultura.

După ce-am citit la gazeta declarațiile din ultima vreme ale domnului Theodorescu, m-a lovit curiozitatea să văd ce (altceva) mai face Ministerul Culturii și Cultelor. Țineam minte o adresă de net, www.cultura.ro, dar asta era „under construction”. Deși avea o noimă – cultura română se află într-adevăr în construcție, nu m-am mulțumit și-am căutat pe google. La www.ministerulculturii.ro, s-a deschis o fereastră din care a răsărit capul lui Theodorescu. Era acasă. Am intrat și am citit o scurtă introducere despre patria noastră frumoasă și bogată – și, mai ales,

latină! –, făcută de ministru. L-am salutat din mers și am deschis pagina de Activități/Evenimente culturale. Din noianul de manifestări complexe, mi-a sărit în ochi concursul „Spune, spune, fir de iarbă...”. Hoopa! Site-ul lui Ienăchiță Văcărescu! – mi-am zis. Total derutat, am descoperit un alt concurs: „Fii ai satului brăilean în conștiința națională”. Să fie cumva site-ul sămănătorștilor? – o altă dilemă. O trecere în revistă a evenimentelor culturale din 2004 – Serbările cartofului la slovaci, Editarea revistei culturale „Droptia”, Personalizarea orașului

Călărași, „La o cană cu vin” în Giurgiu, Concursul național de umor „Cucuruz, mălai de toamnă”, Cartea pentru copii *Ștefan, Ștefan, Domn cel Mare* etc. – m-a băgat și mai mult în ceață.

Am renunțat la evenimente și am intrat pe forum. În afară de administratorul de sistem, mai era înscris un singur utilizator. În rest, o mulțime de subiecte interesante la care erau postate 0 mesaje – 0 răspunsuri. Doar la un singur topic, „Cultura românească în context european”, am dat peste mesajul unui membru al Asociației Scriitorilor Români din Ger-

mania. Era vorba de participarea României la Tîrgul de carte de la Frankfurt, cel mai mare din lume: „Permiteti, vă rog, Stimate Domnule Ministru, a vă transmite mulțumirile mele cele mai sincere și asigura de faptul că colaborarea directă pe care am avut onoarea a o avea cu Doamna Marielena Guga, DI Claudiu Istrate, inclusiv șoferul Marian, a fost excelentă, unitară... Doamne-ajută!”.

Ce să mai comentez? Doamne-ajută-l pe șoferul Marian să integreze cultura românească în context european!

LA LOC teleCOMANDAde **ALEX SAVITESCU**

Fahrenheit 2004

V-ați gîndit vreodată, așa, ca într-un aiuritic joc mental, ce-ar fi dacă girofarurile poliției de cartier l-ar depista pe Osama ben Laden chiar la dumneavoastră-n bloc? Foarte puține lucruri îți pot perturba liniștea unei după-amieze de duminică cețoasă și înfrigurată. Asta se întîmplă ori atunci cînd vreo vecină își ia la unșpe metri soțul, venit afumat de la cîrciuma din colț, ori dacă e vreun meci de fotbal important, la care s-au strîns, chibițînd zgomotos, cu televizorul la geam, băieții de vizavi.

Și totuși... duminica trecută, timp de cîteva clipe din cele „60 de minute cu Dana Deac”, mi-a venit – recunosc, cu rușine! – să mă manifest precum personajele de mai sus. Au fost momentele sublime în care invitata, Andreea Roșca, redactor-șef la revista „Capital”, anunța apariția unui nou „Top 300” al „euro-milionarilor”. Nu am nimic cu multimilionarii, doar că au devenit mult prea sîcîitoare pictorialele cu el, conducînd merțanul, și ea, explicînd ce înseamnă femeia de succes.

Reportajul ce a urmat discuției cu Andreea Roșca semnala faptul că românii habar n-au de „alimentele iradiate”, care ar fi, după spusele specialiștilor, cu grad de risc mai mic decît strugurii și celebrele „roșii de Galați” din piață. Iar dacă au o idee ce înseamnă, chirișii spațiului autohton n-ar cumpăra niciodată o pungă pe care-ar scrie „cartofi iradiati”.

Ciocnirea cu Uniunea Europeană și normele ei este așadar șocantă. Cum șocant este și rezultatul demersului lui Emil Hurezeanu, care, pe România 1, a încercat să pună față în față un grup de români neaoși cu unul de cetățeni din vestul continentului. E un experiment care ar prinde tare bine la toate nivelurile: Gigel de la etajul I, față în față cu Jacques de la primul cat al căsuței de vacanță din Alpi; varza noastră murată așezată pe același platou cu surata ei de Bruxelles; Adrian ex-Copil, mereu-Minune, chiar dacă de Vito, privindu-l în ochi pe Eric Clapton; ecranul televizorului „tăiat”: în stînga, Andreea Marin mulțumindu-i lui Mircea Geoană pentru că a ajutat o româncă să se vadă cu iubitul ei din Bonga-Bonga, în dreapta, Phillipe Dessaint, de la TV 5, vorbind despre Yasser Arafat și John Kerry. Nu în ultimul rînd, risc să-mi imaginez că toate astea n-or să mai pară atît de exotice decît atunci cînd vom discuta și noi de ce televiziunea X se războiește pe față cu televiziunea Y, pentru că patronii (amîndoi în „Top 300”, ba chiar fruntași) își dispută miza nu știu cărei privatizări; așa cum au făcut deunăzi britanicii, iritați că un mare magnat cu multe zerouri în coadă vrea să cumpere tradiția unui mare club de fotbal. Atunci, poate, duminicile noastre nu vor mai fi atît de liniștite și cețoase.

Regizorul filmului „Cold Mountain” se întoarce în România

Anthony Minghella va primi trofeul de excelență al Festivalului „BiFest”, în cadrul Galei de închidere. „BiFest” se va desfășura între 22 și 27 noiembrie, la București. La rîndul său, regizorul, va înmîna Trofeul „DaKINO” cîștigătorului competiției de scurtmetraje. Scriitor, muzician și regizor, Anthony Minghella este considerat unul dintre puținii „regizori romantici” ai cinematografului modern. A ecranizat *Pacienuț Englez* (1996), film ce a obținut șapte premii Oscar, printre care cele pentru cel mai bun film și cea mai bună regie. Minghella a ales în 2002 România pentru a filma *Cold Mountain*, producție în care rolul principal este jucat de Nicole Kidman. „BiFest” preia tradiția „DaKINO”, cel mai vechi festival de film post-revoluționar din România. Sub această titulatură vor fi reunite trei evenimente: Festivalul Internațional de Scurtmetraj „DaKINO”, „Cinepub” – eveniment situat la confluența dintre film și publicitate – și „Mediaver” – primul tîrg de formate de televiziune organizat în România și unicat în regiunea est-europeană.

VOI N-AȚI ÎNTREBAT, FĂRĂ ZAHĂR VĂ RĂSPUNDE

de **BOBO ȘI BOBI**

Voi n-ați întrebat niciodată nimic despre vecinul meu Panțiru Toadere Dumitru.

Nici măcar cea mai palidă urmă de interes față de persoana cu care împart eu intimitatea palierului etajului ies. Foarte bine ați făcut. Ce sînt eu, securistul blocului?

Panțiru Toadere Dumitru mi-a bătut la ușă. De trei ori. I-am deschis cu aerul de superioritate al locatarului cu ușă de metal. Mă privea rugător arătîndu-mi ostentativ teancul de bani din mîna sîngă.

Discuțiile dintre doi bărbați sînt de regulă coerente: Panțiru Toadere Dumitru dorea sincer să-și cumpere un computer. Dar, neștiind prea bine cum arată acest minunat aparat, omul m-a rugat să-l ajut (de cînd mi-am pus ușă de metal am căpătat reputația de intelectual al blocului).

Bineînțeles că am mers cu taxiul! Și iată că, după două ore, Panțiru Toadere Dumitru își privea achiziția cu o admirație demnă de o cauză mai bună. O formă barbară de fericire corcică

cu groaza de a atinge orice buton. I-am făcut lui Panțiru Toadere Dumitru instructajul de bază: priza, monitorul, *maus*-ul, toate pe un ton liniștit și sigur (să nu uităm de ușa mea!). Pe deasupra, i-am promis cetățeanului că o să-i bag pe televizor – așa îl numea el – o imagine faină cu două mîțe și multe flori. Astfel că, după două zile, i-am călcat omului hotarul, hotărît să-l mai umilesc o dată cu inteligența mea. În secunda imediat următoare am simțit în gură micul-dejun de ieri: Panțiru Toadere Dumitru asculta de zor manele. La computerul pe care eu, cel cu ușa de metal, l-am instalat.

Parcă cineva mă opera pe creier cu un cui ruginit. Îi bag vecinului mîțele în televizor și mă îndrept spre ușă tăcut și scîrbit. „Ce-i asta?”, întreabă Panțiru Toadere Dumitru, privind la poza de pe ecran.

„E un tablou de Eminescu, boule!”

Bobi

DUMNEZEU SE UITĂ
LA NOI CU BINOCLUL

de EMIL BRUMARU hobbitul@yahoo.com

Profira

Dumnezeu se uită la noi cu binoclul și iată ce vede, dragă Lou!

1. Grădina de pătlăgele roșii se întindea pe un teren ușor înclinat, în apropierea haltei. Îmi instalasem coliba la poalele lui, străjuit de aracii pe care se înfășura amoros fasolea țucără. De acolo, întins pe burtă, prefăcîndu-mă că citesc *Robinson Crusoe*, priveam fesele radioase ale servitoarei, sub fusta caldă, creață, înflorată, prinse-n chiloții neîncăpători, de milaneză, dăruiți de mama... pîndeam cînd Profira se apleca să culeagă tomatele înrourate, dimineața...

2. Cu fesele strînse-n chiloții de milaneză, dăruiți de maică-mea, îndoită adînc din șale deasupra tomatelor înrourate, Profira întîrzia minute întregi, îmbujorîndu-mi o plăcere infinită, pînă la leșin. Cele două hemisfere carnoase se conturau limpede în cerul transparent al dimineții, cu șanțul dintre ele îmbîcsit de dantela chilotului, ascunzîndu-mi locul secret și de neimaginat al pizdei ei dragi. Uneori, dar foarte rar, de sub banda întinsă scăpau șuvițe de păr negru, strălucitor, des, înclieiat. Gura mi se umplea de salivă, tresăream îndurerat, o pînză de lacrimi fierbinți îmi acoperea ochii. Nu mai puteam desluși nimic. Scumpa mea servitoare, Profira, se ridica brusc, cu coșulețul din nuiiele împletite plin de tomatele îmbrobonate, răpindu-mi priveștiștea curului ei mirific. Îmi înghițeam saliva sărată, mă zbăteam fericit, apoi mă linișteam moale, cădeam într-o toropeală lacomă... a ființei, a minții, a sufletului... Poate că adormeam. Îmi dădeam seama că timpul trece totuși, datorită zgomotelor monotone făcute de trenurile ce lunecau pe linie, sărind muzical la macaze, la ore fixe, prin haltă...

Mateiu Caragiale, recitit de Matei Călinescu

Luminița MARCU
lmarcu82@yahoo.com

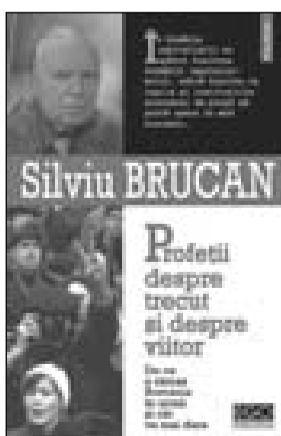
Puțini sînt scriitorii români care au avut de-a lungul timpului admiratori împătimiți, adevărați fani în stare de orice pentru idolul lor. O astfel de admirație a trezit I.L. Caragiale, pentru mereu actualele lui comedii și momente. Printr-o stranie coincidență, un alt scriitor român care a produs cititori împătimiți este din aceeași familie Caragiale, nimeni altul decît fiul lui Ion Luca, Mateiu Caragiale, autorului faimosului roman *Craii de Curtea-Veche*. Iubitorii de Mateiu Caragiale, *mateinii*, se deosebesc de ceilalți printr-o cunoaștere a *Crailor de Curtea-Veche* care depășește cu mult limitele în care o carte, în mod normal, ne place. Un astfel de *matein*, Tașcu Gheorghiu, el însuși poet avangardist, știa pur și simplu pe dinafară cartea, fiind gata să recite orice pasaj din ea.

Tot el a și tradus magistral un roman mult înrudit cu *Craii...*, *Ghepardul* lui Lampedusa. Un alt *matein* este criticul de mare finețe Alexandru George, autorul unei cărți dedicate scriitorului în 1981. Dar din grupul de *mateini*, foarte mulți au rămas necunoscuți. De unii se vorbește prin boema literară cu evlavie, alții au ținut poate ascunsă patima lor de ochii potrivnici, anti-estetizanți din perioada comunismului. Un alt *matein* care și-a transformat marea admirație în carte, mai bine spus în cărți, este Matei Călinescu. A publicat anul trecut volumul *A citi, a reciti*, în care apărea un consistent capitol despre *Craii de Curtea-Veche*. Apoi, la acest capitol s-au adăugat alte două despre *Remember* și *Sub pecetea tainei*, celelalte opere importante ale lui Mateiu Caragiale – și astfel a apărut o altă carte, de data aceasta la Apostroful clujean, o carte dedicată în întregime controversatului scriitor.

Controversat pentru că, deși nu face parte din bibliografiile școlare obligatorii (*mateinii* nici nu și-ar dori asta, avînd în vedere că școala distruge prin banalizare, oficiali-

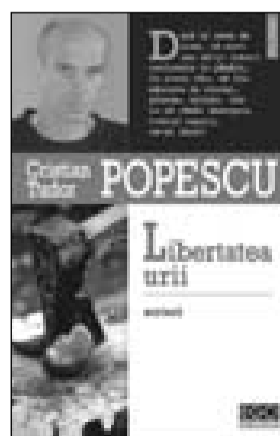
Matei Călinescu, *Mateiu I. Caragiale. Recitiri*, Biblioteca Apostrof, Cluj-Napoca, 2003

SEMNAL

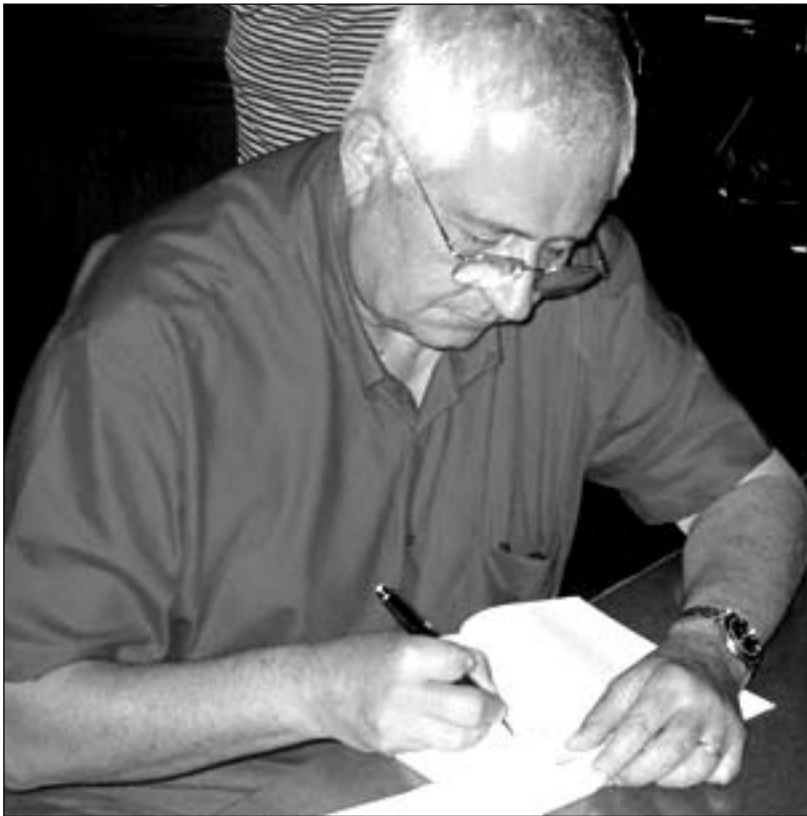
Silviu Brucan își concretizează analizele politice într-un volum spectaculos și, în aceeași măsură, bine documentat. Introducînd „în scenă” personaje politice ale prezentului și date concrete ce țin de istoria recentă, autorul are toate șansele să șocheze din nou prin observațiile pe care le face, prin „pronosticurile” sale privind viitorul imediat al țării. Dacă adăugăm la toate acestea și anumite răspunsuri pe care autorul încearcă să le dea unor întrebări ce au ținut capul de afiș al ultimului deceniu și jumătate în presa românească, precum: „Revoluție sau lovitură de stat?”, avem deja imaginea unui volum extrem de interesant, capabil să ofere perspective inedite asupra unor fapte istorice pe care uneori le tratăm cu o surprinzătoare superficialitate.

Silviu Brucan, *Profeții despre trecut și despre viitor*, Editura Polirom, Colecția „Ego. Publicistică”, 144 de pagini, 129.000 de lei.

Cristian Tudor Popescu realizează, într-o serie de articole ce pot fi considerate elemente ale unui puzzle publicistic, o hartă a societății românești, pe care o „hașurează” în culorile tranziției. Scrise cu talent literar, dar beneficiind și de intransigența bine cunoscută, articolele din volum acoperă întreaga gamă a sentimentelor pe care scena politică și societatea în ansamblul ei le pot provoca observatorului neutru. Între tragic și grotesc, România lui Cristian Tudor Popescu ni se dezvăluie cu unele înțelesuri pe care de multe ori le pierdem din vedere, furați de „galopul” evenimentelor pe care le trăim zi de zi.

Cristian Tudor Popescu, *Libertatea urii. Scrieri*, Editura Polirom, Colecția „Ego. Publicistică”, 224 de pagini, 139.000 de lei.

Matei Călinescu, născut în 1934, este critic și teoretician literar. A fost asistentul lui Tudor Vianu la Universitatea din București. Din 1975 s-a stabilit în SUA, unde a fost profesor de literatură comparată la Indiana University, Bloomington. Este unul dintre cei mai cunoscuți teoreticieni ai postmodernismului din lume, iar printre cărțile sale faimoase se află *Cinci fețe ale modernității* (1987). În ultimii ani, Matei Călinescu s-a întors în România, predă cursuri la Universitatea din București și a publicat câteva cărți de mare interes la Editura Polirom, printre care *Portretul lui M* (o tulburătoare măturie autobiografică) și *A citi, a reciti* (un volum de teorie literară).

zare), *Craii de Curtea-Veche* a fost ales de un număr important de critici cel mai bun roman al secolului XX românesc. Matei Călinescu crede că această poziție se datorează faptului că romanul se poate reciti fără să plictisească, fără să-și diminueze frumusețea – are, prin urmare, o calitate excepțională: „*relizibilitatea*, acea forță asupra imaginației cititorului împătimit care-l face să vrea să recitească, să se simtă obligat să recitească și să se simtă cumva vinovat dacă nu citește. *Craii...* rămîne o carte *suprem recitibilă*, comparabilă în această privință cu *Ulysses* de James Joyce, care se clasează cu regularitate pe locul întâi în anchetele din diverse reviste anglo-americane despre cele mai importante romane în limba engleză ale secolului XX”.

O viață cotidiană secretă

De fapt, recitirea stă la baza reîntîlnirii pe care Matei Călinescu ne-o propune cu aceste trei creații ale lui Mateiu Caragiale. O recitare marcată de biografia celui care recitește, de amintirile, experiențele, întrebările cu care acesta s-a înfîlțit pe parcurs și pe care nu

explicit sau implicit, stimula imaginația vitală din care se alcătuea viața secretă, adevărată, împărtășită mai ales între prieteni. Lecturile clandestine jucau un rol important”.

Dincolo de calitatea analizei în sine (excelentele trimiteri la kitsch, sexualitate, numerologie, portrete ale personajelor așa cum numai un matein de anvergură internațională ar putea face), Matei Călinescu aduce în critica românească actuală o relaxare pe care o așteptam de mult timp, o plăcere a re-lecturii, un farmec și o bucurie a literaturii pe care le cam uitasem, măcinați cum sîntem în lupte și dispute ideologice. Aceasta e și miza recitirii, pentru că Matei Călinescu spune explicit: „...n-am intenționat să scriu o monografie. E vorba, în această carte, cum indică și titlul ei, de simple «recitiri», de itinerarii de lectură mai mult sau mai puțin întîmplătoare, dar repetate de-a lungul biografiei mele de cititor și ridicînd probleme care-l pot interesa, sper, pe iubitorul prozei mateine”.

Tocmai „coloratura autobiografică” pentru care, într-un fel, autorul se justifică în prefață este cea care singularizează analiza lui Matei Călinescu și aduce în cîmpul criticii și istoriei literare de la noi un suflu de autenticitate și o carismă pe care textele de acest fel au uitat în general că o pot avea, sau, atunci cînd o au, aceasta e mai mult rezultatul unui impresionism marcat de superficialitate și de frivolitate a analizei. Nimic frivol la Matei Călinescu, unde biograficul, idiosincraziile, subiectivitatea interpretării sînt mereu însoțite, explicit sau nu, de substanța teoretică cea mai solidă. Nu sîntem niciodată în pericol de a cădea în mirajul scrisului frumos și ușuratic (chiar dacă se vede bine că autorul scrie cu o infinită plăcere despre scriitorul său favorit), pentru că teoreticianul româno-american știe foarte bine să dozeze farmecul și seriozitatea. Cartea sa despre Mateiu Caragiale nu e doar o binevenită readucere în atenție a unui scriitor singular, ci și semnul unui alt fel de a scrie despre literatură.

„Craii de Curtea -Veche”, cel mai bun roman românesc al secolului XX

Mateiu Caragiale, fiul dintr-o iubire de tinerețe al marelui Ion Luca Caragiale, a fost considerat multă vreme un scriitor excentric, ciudat, iubit cu pasiune doar de cîțiva cunosători. În perioada comunistă, Mateiu Caragiale nu a fost printre scriitorii bine văzuți, mai ales din cauza estetismului său extrem, care nu se încadra în viziunea romanescă a epocii. Nici astăzi nu este pe deplin acceptat ca scriitor canonic, în ciuda faptului că întrunește admirația celor mai rafinați critici și teoreticieni. Totuși, în anul 2000, în urma unui sondaj realizat de revista „Observator cultural” cu peste 100 de critici literari din toate generațiile, romanul lui Mateiu Caragiale *Craii de Curtea-Veche* a ieșit pe locul I, cu alte cuvinte, cel mai bun roman românesc al secolului XX.

PORTRETE TOMBALE

de SIMONA SORA

O artă minoră

Am văzut, în urmă cu doi ani, la celebra catedrală gotică din Poznan, o colecție de portrete tombale. Mici medalioane, surprinzătoare ca reprezentare, cu amănunte bizare (o aluniță pe gît, o pleoapă căzută, un surîs concupiscent), picturile respective nu frizau deloc capodopera, autorii lor aparținînd mai degrabă tagmei lucrative a meșteșugarilor decît celei a artiștilor. Dațînd din perioada creștinării Poloniei și fiind, alături de imensa cristelniță originală, mîndria insulei Tumski, ele aveau o calitate pe care ghidul polonez a subliniat-o în două, trei limbi de circulație: erau foarte rare.

Nu-mi dau seama foarte bine cum a lucrat în mine întîmplarea de la Poznan. Fapt e că am început să caut prin istorii de artă, de cum m-am întors acasă, o teorie legată a portretului tombal. N-am găsit mare lucru. Abia la Galiene și Pierre Francastel, în *Portretul*, am găsit ceva despre „oranții din catacombe”, despre arta febrilă și liminală a portretului tombal, despre observația pătrunzătoare, expresionismul extrem și nonconformismul unei arte „nimicite chiar de la naștere”.

Dincolo de teorii însă, portretele ciudate de la Poznan mi-au rămas aproape fotografic înfipte în memorie: o femeie cu chip de gorgonă, un bărbat cu nasul rupt și lipit într-o parte, un copil obez cu o privire rea. Cine Dumnezeu îi picta atît de nemilos-sarcastic și atît de departe de realismul edulcorat aplicat mai tîrziu reprezentării celor duși, pomeniți „numai de bine”? M-am tot întrebat cum ar arăta acele portrete tombale povestite: viața și faptele femeii gorgonice, cu aluniță pe gît; povestea nasului rupt în două și lipit cu lut; cădere copilului grasuț dintr-un copac prea firav...

Există, în viața fiecăruia, ființe tombale, uitate, care odată fuseseră surprinzătoare, importante, chiar unice. Prin ce mecanism ajung ele uneori să se coaguleze din vidul memoriei? Și ce sistem de avertizare le aduce la suprafață: cel al iluziilor pierdute, cel al investițiilor inutile, cel al repetiției fatale? Mai există, măcar în viața unora, ființe de hîrtie – cărți, personaje, idei (primite) pe care le regăsim cu stupoare prin vechi agende proprii, în alte cărți, în articularea unui gînd. Despre aceste ființe tombale, puse sub obroc de capriciile memoriei și de intransigențele sufletului, m-am gîndit să scriu în această rubrică. Oameni și cărți, care va să zică: oameni pe care, dacă i-aș înfîlți pe stradă, aș risca să nu-i mai recunosc și cărți pe care am uitat că le-am citit cîndva. Și care, printr-un recurs la arta minoră a excavării subiective, ar putea fi opriți unul cîte unul din caruselul de bîlci al memoriei ce se învîrte, în capul meu cel puțin, pe o melodie de Jacques Brel:

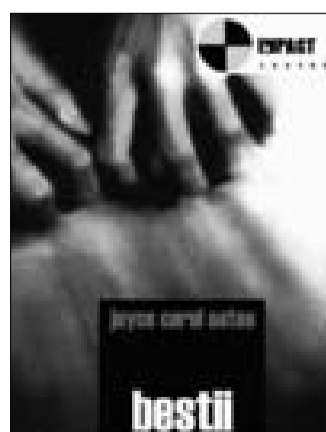
„*Six pieds sous terre, Jojo, tu espères encore
Six pieds sous terre tu n'es pas mort!*”

SEMNAL

Volumul oferă tranziției românești o posibilitate de evadare „onorabilă” în umor, în satiră de cea mai bună calitate. Miza povestirilor depășește însă planul social, personajele lui Mihuleac înscriindu-se, mai degrabă, în tiparul anonimului semnificativ – un om care-și trăiește viața lui cu totul specială undeva în spatele scenei, observînd și comentînd comedia umană cu un zîmbet de cele mai multe ori amar. O carte care se citește dintr-o suflare, provocînd hohote de rîs, dar deschizînd totodată și numeroase subiecte de meditație.

Cătălin Mihuleac, Ratarea unui setter, Editura Polirom, Colecția „Ego. Proză”, 224 de pagini, 139.000 de lei.

Joyce Carol Oates, unul dintre cei mai prolifici autori americani, și-a propus în acest roman să construiască *Cercul poezilor dispăruți* în variantă feminină.

Acțiunea se petrece în anii '70, într-un colegiu american. Un profesor de literatură seducător și soția sa creează din studente niște bestii sexuale. Asistăm la un joc al orgiilor, cu mult alcool și o groaznică răzbunare.

Libertinajul personajelor se îmbină cu rafinate trimiteri culturale, de la psihanaliză la istoria artei. Este romanul unei Americi nebune, în care Lolita a crescut mare.

Joyce Carol Oates, Bestii, Editura Pandora-M, 167 de pagini, 169.000 lei.

REPERE:

CARIERĂ:

- 1986-1989, Cercetător științific și director al laboratorului Institutului de Materiale Semiconductoare, București
- 1990-1994, asistent profesor al Departamentului de Fizică al Universității București. Directorul Centrului de Studii Germane, Departamentul de Filosofie, Universitatea din București
- 1998, colaborator al revistei „22”. Din martie 2000 pînă în prezent – membru al Colegiului CNSAS (Consiliul Național de Studiere a Arhivelor Securității)

PREMII:

- 1993, Premiul pentru Eseu al Editurii Nemira
- 1995, Premiul de debut al Asociației Scriitorilor Profesioniști.

„Nu prea semăn cu Adrian Năstase. De asta vin oamenii la conferințele mele”

De vorbă cu **HORIA ROMAN PATAPIEVICI**, care a găsit o explicație pentru faptul că volumele sale se vînd atît de bine

Chiar în aceste luni, în care CNSAS-ul a dat certificate de bună purtare candidaților la Președinție, cît de mare mai este interesul celor mulți pentru dosarele de Securitate? Mai interesează pe cineva cine și cum a făcut poliție politică?

În privința lui Vadim Tudor, certificatul pe care l-a luat este, de fapt, de proastă purtare. Pentru că prin conferința de presă în care ne-am distanțat și prin faptul că dosarul lui este public, toată lumea a aflat despre Vadim Tudor cine este și ce-a făcut. Documentele apărute în „Evenimentul zilei” acum două săptămîni reprezintă bulgărele ce se face din ce în ce mai mare. Acum, toți cetățenii români vor afla ce-a făcut Vadim Tudor și n-o să le placă. Le-a plăcut numai oamenilor ca Onișoru...

Pentru mulți mai contează totuși cine a făcut poliție politică. Cei interesați vin să își vadă dosarul. Eșecul major al CNSAS-ului, care e, de fapt, un eșec major al societății românești, este că nu a primit arhiva.

Cazul Vadim Tudor e tipic. În 2000, noi i-am cerut dosarul. Atunci ni s-a spus că nu există nici un document pe numele lui. Or, peste trei ani,

ne-au venit 19 volume. Aici sîntem: de fapt, societatea românească nu știe ce conțin arhivele fostei Securități, iar directorii serviciilor secrete, în alianță cu capii politici, fac în așa fel încît CNSAS-ul să nu fie credibil, iar societatea românească să nu intre în posesia arhivelor.

Mircea Dinescu și-a retras intenția de a demisiona din Colegiu, la cererea unor partide politice și a societății civile. Revenirea lui la ședințele Colegiului, după o conferință de presă de-acum celebră, nu aduce cu o scenă din Caragiale – „uite demisia, nu-i demisia”?

Păi, să-l întrebați pe Dinescu. Pleșu a plecat din motive de sănătate.

Care este în acest moment atmosfera din CNSAS?

Atmosfera este, omeneste vorbind, sinistră. Cred că, pînă la urmă, o să-i cedeze și lui Onișoru optimismul, pentru că, să vii dintr-un oraș ca Iașul, cu tradițiile lui intelectuale, și să primești un vot de blam atît de usturător cum a fost scrisoarea inițiată de intelectualii ieșeni, în care-l dezavauau moralmente pe concitadinul lor... e foarte greu să rezisti... O să-i cedeze și lui optimismul, pentru că n-are nici un motiv de optimism.

CNSAS-ul are două componente: una constă în accesul la propriul dosar – aceasta funcționează în datele pe care le trasează deținătorii de arhivă – și a doua latură, a deconspirării foștilor informatori, în care am eșuat constant. Pe de o parte, pentru că, la noi, clasa politică este așa cum este și alianța clasei politice

„Judecata mea asupra societății românești este următoarea: ea a fost multiplu și amplu deformată de regimul comunist”

cu serviciile secrete este așa cum o vedem și, pe de alta, pentru că n-a fost o unitate între cei 11 care compun Colegiul, pentru ca lupta să se ducă pe o singură voce.

Istoricul Adrian Cioroianu spunea într-un interviu că regimul comunist a reușit să creeze, în cele din urmă, omul pe jumătate nou. Credeți că a avut timp să treacă spre o altă fază acest om?

Nu știu dacă este util să gîndim în termenii aceștia. Așa, am putea spune că societatea comunistă a creat omul nou, iar societatea post-modernă a creat omul recent. Acum sîntem chit într-un fel... Judecata mea asupra societății românești este următoarea: ea a fost multiplu și amplu deformată de regimul comunist. Ca atare, nu-și va reveni ușor.

Cum își revine o societate? Schimbîndu-se generațiile! Adică trecînd timpul. Asta este singura lecție pe care eu pot să o învăț din crucialii ani '90 ai secolului trecut. Atunci, ce-i de făcut pentru fiecare? Soluțiile geniale nu sînt posibile. Prin soluții geniale înțeleg: fie societatea își revine brusc și o apucă pe calea cea bună, capătă instincte morale sănătoase, fie apare un politician care ajunge într-o poziție de decizie semnificativă, și el funcționează și ca un om inteligent, și ca o persoană morală. Atunci el poate schimba lucrurile. N-avem asta! Nici societatea nu s-a trezit,

nici politicianul de acest tip n-a apărut.

În condițiile acestea, singura soluție pentru cetățeanul normal este să acționeze pe porțiuni. Se consumă energii extraordinare și efectul este mai degrabă mic.

Aveți o explicație pentru faptul că se vînd atît de bine cărțile dumneavoastră?

Orice aș răspunde, îmi voi face dușmani. Pe lîngă cei pe care-i am... E un fapt: se vînd bine. Nu am retetă. Sigur că am niște explicații, dar cu asta nu-i voi convinge pe dușmani.

Monica Lovinescu mi-a spus, după ce a citit *Omul recent*, „dom'le, cartea asta este atît de stufoasă și cu referințe pe care eu, personal, nu le pricep, e atît de complexă, încît ai zice că nu va putea fi citită și nu va putea fi cumpărată. Totuși are ceva. Chiar și în cele mai aride pasaje, se aude o voce. Este o voce a cuiva care e deopotrivă revoltat, autentic și foarte exigent”. Cred că de asta se vînd cărțile.

Ce însemnătate mai are pentru dvs. Cerul văzut prin lentilă, la mai bine de zece ani de la apariție și după ce a adunat patru ediții?

E o carte care se află încontinuu în print, cum se zice. Practic, e uluitor. A fost la Nemira și au fost tiraje în fiecare an cît a durat contractul. Acum e la Polirom și se întîmplă același fenomen.

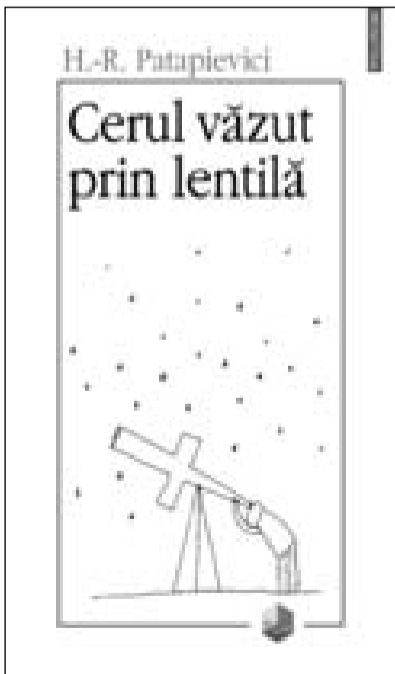
„De ce sînt ideile atît de prețioase pentru sănătatea spiritului?”

Într-un sens deloc neglijabil, datorită etimologiei cuvîntului prin care desemnăm ideile. În românește, „idee” vine de la un cuvînt grecesc („eidos”) care înseamnă formă, aspect, înfățișare. Originea de ieri și înțelesul de azi fac, împreună, un mic miracol de pedagogie a unei situații în lume, deoarece ne sugerează că lucrul cel mai invizibil (ideea) trebuie să fie și cel mai vizibil (înfățișarea). Într-un mod misterios și care ar trebui să poată fi imediat evident în ordinea unei bune cunoașteri, înfățișarea vizibilă a lucrurilor este totuna cu ideea lor. Dacă am fi oameni întregi, am recunoaște ideile lucrurilor după „chipul și asemănarea” lor.

Să vorbim, vă rog, despre lucrurile care vă plac. De exemplu, ce fel de muzică. Am aflat, cu surprindere, că aveți acasă toate albumele lui Eminem.

La Eminem îmi place că i-a scos din minți pe progresiștii din Statele Unite. L-au tîrît în procese, i-au spus că e un dușman al poporului... Asta îmi place enorm. Cînd îi scoți din minți pe oamenii antipatici, cred că e foarte bine. În plus, el e un creator adevărat. Are o muzică bine construită, versurile lui sînt scandaloase din toate punctele de vedere. În campania americană l-a susținut pe John Kerry. Aici ne despărțim.

Se numără și televiziunea printre lucrurile care vă plac, printre hobby-uri?

Eu nu prea mă uit la televizor. Ioana, soția mea, se uită și îmi spune cînd e ceva de văzut.

Cînd aveți ceva de văzut, priviți doar Mezzo sau TVR Cultural?

Aveți o idee greșită despre mine. Eu nu mă uit numai la astea. Mie îmi plac filmele cu Schwarzenegger. Iar cînd a devenit guvernator în California, mi-am spus „Yes!”.

Circulă o „legendă” că și lui Andrei Pleșu îi plac filmele cu băta.

A, Pleșu se uită foarte mult la televizor. De la el aflu enorm de multe lucruri. Mie nu-mi plac filmele cu băta, ci filmele politiste.

Sînt două tipuri: cele americane, unde aspectul spectacular e cel vizat, unde situațiile spectaculoase sînt importante, și sînt cele britanice, din seria Hercule Poirot în care, „my

„Cultura română este astăzi gripată de rivalitățile dintre provincii, grupuri, ideologii, țuțeri și oportuniști, ca și de lipsa de comunicare la nivelul ideilor generale între disciplinele specializate și publicul general cultivat și între oamenii care ilustrează disciplinele specializate însele”

little grey cells” (cum le numea personajul) sînt cele care preferă spectacolul. Dar eu le gust pe amîndouă.

Timișorenii l-au putut asculta pe Andrei Pleșu, în emisiunea lui Robert Șerban, cîntînd române. Există vreun episod asemănător în viața dvs. care să vă facă și mai simpatic?

Eu m-am consacrat în momentul în care, ducîndu-mă la florăreasa din colț – era în 1997 –, mi-a spus: „Nu am reținut cum vă cheamă... Că aveți un nume complicat. Nu pot să-l țin minte. Dar m-am pironit în fața ecranului la domnul Sava. Nu m-am mai putut desprinde! Ce frumos le spuneti dumneavoastră!”. Atunci m-am consacrat. Atunci am înțeles că lucrurile despre care am vorbit în emisiunea lui Iosif Sava erau cele pe care le discut cu prietenii din zona culturii. Am înțeles atunci că felul în care eu vorbesc nu îi respinge pe oamenii simpli. Există în ce spun ceva care le sună nu neapărat familiar, ci atrăgător.

Încerc să fac asta și în emisiunea „Idei în libertate” pe care o realizez la TVR Cultural. Încerc să imprim ideea că totuși cultura nu este ceva înalt în sensul în care țin degetul mic ridicat toapele atunci cînd vor să se dea distins, ci este o stare de convivialitate între doi oameni.

Cînd omul e absent și este prezentă doar cartea sau partitura, nu înseamnă că acea stare de dialog nu se creează. Am certitudinea că asta înseamnă cultura. Și dacă vedeți oameni care nu reușesc să vorbească în mod atrăgător despre cărți sau pictură este pentru că acei oameni nu au interlocutor.

Pentru ei, cultura nu este un dialog. Dacă ar fi, s-ar crea această stare de convivialitate, care este accesibilă oricărui om. Asta este lecția profundă.

Pomeneți – primul – în Zbor în bătaia săgeții că BD-urile cu Pif și Hercule v-au format într-un anume sens, învățînd și limba franceză în același timp. În recentul volum O lume dispărută apare din nou tema BD-urilor franțuzești.

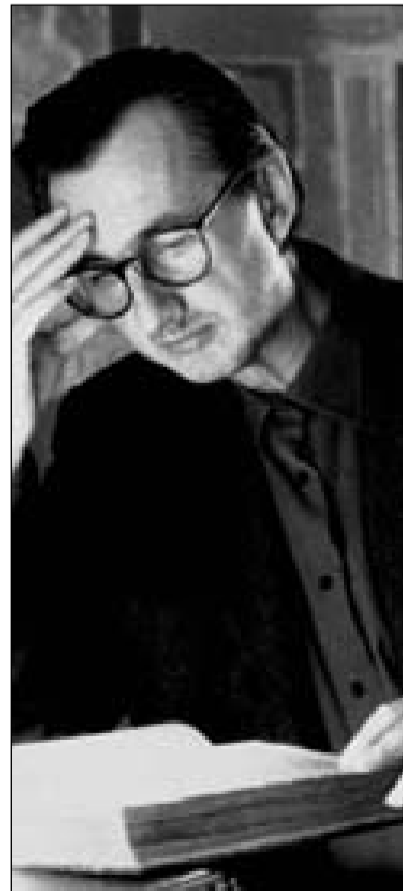
Care ar fi explicația, de ce Pif și Hercule au dobîndit un statut atît de special în România, preponderent în rîndul intelectualilor?

Nu cred că statutul a fost dobîndit în rîndul intelectualilor, ci în al tuturor acelor care au citit aceste „Pif”-uri. Eu cred că BD-urile erau mai accesibile atunci. Abia acum ele s-au impus ca o formă de cultură acceptată. Pe vremea aceea erau foarte marginale. Intelectualii nu vorbeau despre BD-uri, pe cînd acum toată lumea o face. Nu Pif și Hercule sînt personajele care m-au atras, ci Corto Maltese. Acela a fost eroul meu. Erau foarte interesante și cele cu Teddy Ted sau Les pionniers de l'espérance, Le concombre masqué. Am fost uluit cînd am ajuns prima oară în Occident și, cu timiditate, am vrut să mă duc la standurile de BD-uri să văd dacă au și cu Hugo Pratt. Am găsit un raft întreg!

Care este impactul conferințelor Microsoft pe care le susțineți anul acesta?

Știți cum a fost la Timișoara? Nu mai încăpea lumea în Aula Universității. La Oradea am fost la Muzeul Crișurilor și a rămas lumea pe scări. Suscită un interes nemaipomenit. Eu sînt un om care face lucrurile cu pasiune. Și asta se vede. Cînd vorbesc oamenilor despre lucrurile care mă interesează, o fac cu pasiune. Nu sînt un tip scortșos... Îmi dau seama acum că nu prea semăn cu Adrian Năstase. De asta cred că vin oamenii la conferințele mele.

Interviu realizat de
George ONOFREI
gonofrei@lirrom.ro

REPERE:

PREMII:

- > 1995, Premiul „Omul anului” al revistei culturale „Cuvîntul”.
- > 1995, Premiul „Alexandra Indrieș” al „Societății Timișoara”

CĂRȚI PUBLICATE:

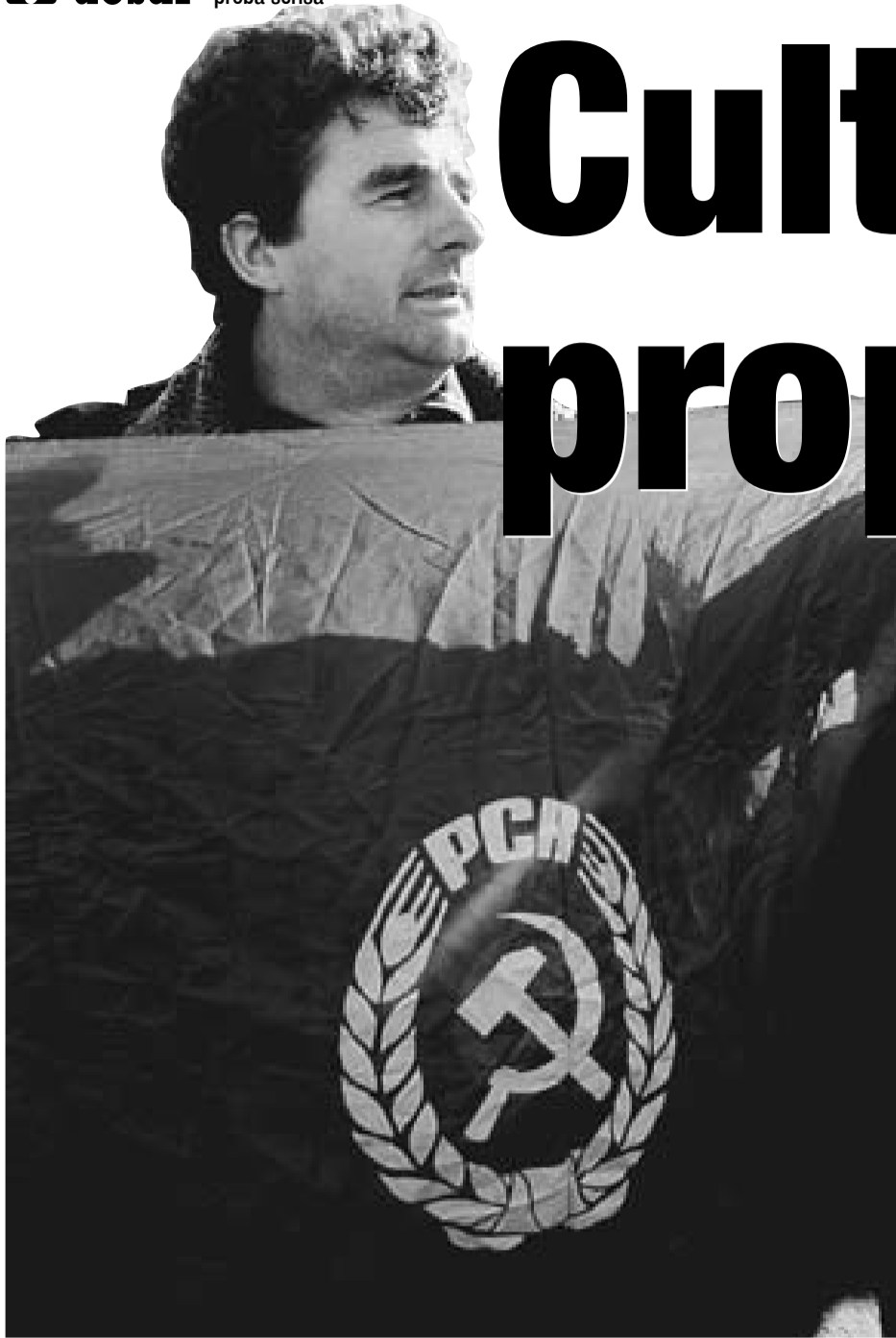
- > *Cerul văzut prin lentilă*, colecție de eseuri, Editura Nemira, Editura Polirom
- > *Zbor în bătaia săgeții*, eseu, Editura Humanitas
- > *Politice*, eseuri politice, Editura Humanitas
- > *Omul recent*, Editura Humanitas
- > *Schimbarea subiectului, o reverie*, audio book, Editura Humanitas
- > *Spărtura din cer*, audio book, Editura Humanitas
- Urmează a fi lansate la Tîrgul de Carte Gaudeamus de la București: *Ochii Beatricei. Cum arăta cu adevărat lumea lui Dante*, Editura Humanitas, *Discernămintul modernității. Șapte conferințe despre starea de fapt*, Editura Humanitas

ARTICOLE:

- > 1984-1989, a publicat numeroase lucrări științifice (domeniu: fizică)
- > 1992-1998, a publicat peste 250 de articole pe teme culturale, politice, epistemologice sau istorice în reviste culturale: „Dilema”, „22”, „România Literară”, „Litere”, „Arte”, „Secolul XX”, „Cuvîntul”, „Orizont”, „Vatra”.

Rațiunea „Ideilor în dialog”

În prezent, Horia-Roman Patapievici este moderatorul emisiunii „Idei în libertate” de la TVR Cultural și directorul noii reviste de cultură „Idei în Dialog”. Patapievici definește publicul-țintă al acestei publicații ca fiind unul al oamenilor cultivați, dornici de a dezbate idei și probleme ce țin de cultură. Potrivit lui Horia-Roman Patapievici, urgența de a exista a revistei o reprezintă blocajul de comunicare din cultura română, rațiunea acesteia constituind-o speranța că acest blocaj poate fi depășit printr-un efort de construcție, de autodepășire și de obiectivare.

Cultură și propagandă

Amurit sau nu „direcția unică” sugerată sau impusă producțiilor literare, teatrale ori cinematografice? În ce măsură mecanismele tipice perioadei comuniste mai acționează și astăzi asupra mediului nostru cultural? Sînt două dintre întrebările la care dosarul din acest prim număr încearcă să răspundă. Sistemul nostru cultural se dovedește încă tributar vechilor mentalități: se organizează congrese și conferințe scriitoricești fără țintă, se subvenționează cărțile acelorași autori cu notorietate și înainte de '89, promovate atunci, dar și astăzi, în manualele școlare. Ministerul Culturii achiziționează pentru bibliotecile publice reviste de cultură fără interes, dar realizate de „ai noștri”. Edituri și publicații de prestigiu au devenit „neimportante”. Se resimt oportunități de tot felul acționînd

în spațiul cultural. „Cîntarea României” a luat astăzi forma unui grandios Festival al Artelor, se alocă miliarde de la bugetul de stat pentru aniversări cu substrat politic sau pentru montarea unor piese în care istoria continuă să fie utilizată ca mijloc de propagandă. Se inventează premii „oficiale” care, evident, revin celor agreați de sistem. O cultură în care propaganda continuă să se insinueze sub forme vizibile ori mai subtile, prea dependentă încă de stat, aceasta e realitatea pe care ne-o sugerează cei ce au răspuns la întrebările „Suplimentului”. Nu cu mult timp în urmă, tovarășa profesoară ne ducea „cu clasa” la spectacole omagiale. Vor mai trece probabil alți ani pînă ce aceeași doamnă profesoară nu-i va mai duce pe elevi, din convingere sau obligație, la serbarea dedicată lui Ștefan cel Mare.

Complicii vechi și noi

de Ioan T. Morar

Complicitățile vechi stau la baza complicităților de acum. E uluitor să vezi cum se manifestă zi de zi solidaritatea compromișilor de odinioară, deveniți complici și astăzi, de parcă ar exista o internațională, o cabală, o masonerie a dinozaurilor culturali.

Nu poți cădea în picioare mereu decît dacă cineva îți ține o plasă de siguranță, nevăzută, sau dacă ai exersat îndelung locul de cădere. Știi unde trebuie să cazi. Erai pregătit pentru schimbare. Tot ceea ce se întîmplă astăzi în cultura oficială ține de o reorganizare a compromișilor. Cu putine excepții, cine era „oficial” în cultura socialistă este oficial și azi, eventual cu locuri schimbate. Dinu Săraru, ca să dăm un exemplu, a făcut un salt de la Teatrul Mic al dictaturii de atunci, la Teatrul Național al democrației, bazîndu-se, probabil, și pe sprijinul masoneriei de partid și de stat.

Fără complicități nu s-ar fi putut, oricît de răzbătător e un individ. Directorul compromis de la Naționalul ieșean, Mircea Radu Iacoban, este

directorul onorabil de azi de la Teatrul Lucașfăruș. Fostul director al Editurii Facla din Timișoara este, astăzi, șeful Inspectoratului pentru Cultură Timiș.

Poetul Adrian Păunescu, osanalistul de ieri, este șeful Comisiei de cultură de la Senatul de azi. El ne spune ce e bine și ce nu e, el trage la răspundere televiziunea, așa ca înainte, cînd năvălea peste români cu antena care-i aparținea. În toate aceste

„Tot ce se întîmplă acum are explicații în concesiile, angajamentele și intrajutorarea de atunci, din comunism.”

cazuri nu e vorba de cine știe ce exerciții de supraviețuire, de indivizi care s-au adaptat în ritmul evenimentelor.

Toți cei trei de mai sus nu și-au schimbat nimic în comportament sau în sistemul de valori. Nici unul dintre ei nu și-a făcut mea culpa, ca să zici că sînt beneficiarii clementei colective. Și acestea sînt doar trei exemple vizibile, ele fiind multiplicabile prin mai toate județele țării.

Singura explicație rezonabilă, care să nu ne ofenseze intelectul, este aceea că există

vase comunicante ale complicității, că tot ce se întîmplă acum are explicații în concesiile, angajamentele și intrajutorarea de atunci, din comunism.

Nu putem să nu observăm că așa-zisa solidaritate intelectuală a tuturor cu fiecare de pînă-n '89, iluzia acestei solidarități s-a dus la revoluție. Lumea culturală s-a spart în zeci de bucăți, „fracturi”, grupuri, indivizi izolați.

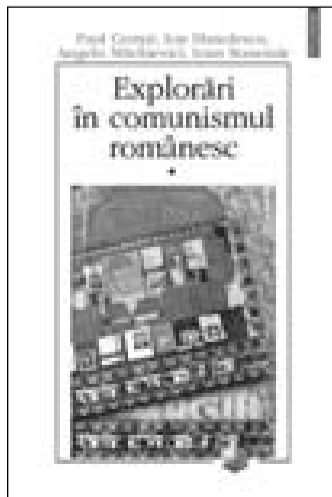
Foști prieteni apropiați au ajuns, după '89, dușmani ireconciliabili.

A existat o singură solidaritate care a rezistat, adică aceea bazată pe complicitățile „oficialilor”. Puțini au evadat din plutonul de execuție al culturii socialiste. Rețeaua s-a salvată, a rezistat, era bine construită. Tovarășii nu au disperat nici o clipă.

Știu că există ceva mai puternic decît revoluțiile: complicitatea. Așa că au rămas compacti, uniți, complici. Și pot să vină revoluții, răscoale, lovituri de stat, cutremure. Ei merg înainte pentru că n-are cum să le ia cineva complicitatea înapoi!

„Există, în rîndul unei foarte mari părți a celor care și-au construit carierele în timpul comunismului, o tendință de «ștergere a urmelor», de ocultare a propriilor producții ideologizate, partinice, festive, în vederea confecționării retrospective a unei imagini onorabile. O putem, după caz, numi cenzură sau autocenzură a memoriei, explicabilă psihanalitic prin refuzarea culpei. Problema este că acest fenomen al ocultării, mergînd pînă la distrugerea unor probe «compromițătoare» (să ne gîndim numai la ce s-a întîmplat în bibliotecile publice imediat după 1989), are drept consecință falsificarea istoriei noastre recente, inclusiv a istoriei literare.”

(Explorări în comunismul românesc, vol. I, Editura Polirom, 2004)

Explorări în comunismul românesc reprezintă punctul de pornire al anchetei noastre și este primul volum dintr-o serie inițiată de Paul Cernat, Ion Manolescu, Angelo Mitchievici și Ioan Stanomir privind trecutul comunist. Spre deosebire de cartea anterioară apărută la Editura Polirom, *O lume dispărută*, de această dată nu mai avem în față „patru istorii personale”, ci o analiză detaliată a propagandei prin intermediul producțiilor culturale (și nu numai). Autorii nu i-au omis nici pe cei care încearcă astăzi să-și spele imaginea publică, deși „ieri” luau parte activ la crearea „omului nou”. *Explorări în comunismul românesc* devine astfel o carte de o stringentă actualitate.

Ion Manolescu și Angelo Mitchievici (sus) Paul Cernat și Ioan Stanomir (jos)

Oricît pentru derbedei, nici un sfanț pentru „fracturiști”

de **Mircea Mihăieș**

Zilele trecute, un june reporter mă întreba dacă nu cumva operațiile de propagandă și manipulare ale pesedilor sînt depășite. Ele ar emana din mintea unor prizonieri ai regimului comunist ce n-ar mai înțelege realitatea mult mai complexă a lumii românești de după 1989. Nu pot zugrăvi stupoarea care s-a așternut pe chipul amicului meu jurnalist cînd am răspuns că, dimpotrivă, am impresia că tocmai instrumentele rudimentare sînt cele mai adecvate societății nereformate, nemodernizate și reacționare de la noi. A veni cu subtilități înseamnă a risca să nimeresti pe lîngă țintă. Aici trebuie să operezi cu barda, cu ciomagul și cu simbolistica degetului median arătat priapic, nu cu delicatețuri și vorbe subțiri.

Manipularea în cultură și prin cultură se face după exact aceleași calapoade: bani doar pentru foștii participanți la „Cîntarea României” și pentru clientela fidelă a partidului. Oricît pentru omagierea lui Dan Berindei, nici un sfanț pentru „frac-

turiști”, de pildă. Finanțări nelimitate pentru Dinu Săraru și Draga Olteanu, zero pentru Marcel Iureș ori pentru companiile teatrale independente. Transmiterea în direct și la ore de virf a concertelor – behăituri patronate de planturoasa doamnă Nicolesco, nici o secundă despre mari evenimente din sfera jazz-ului – tot de-o pildă.

Ne traducem pe noi și-ai noștri la Institutul Cultural Român, iar Cărtărescu, Patapievi ori Pleșu să se descurce singuri!

Valorile omologate sînt cele gata să pupe-n cur patria, mai ales cînd ea se numește Iliescu, Năstase ori cine știe ce securist avansat la excepțional. De rest, de putregaiurile cîrcotașe, n-avem nevoie! Cînd e vorba de ei, răspunsurile-standard curg precum grindina: *nu sînt fonduri, nu e momentul, nu mai insistați!*

Să mai spun că toată această propagandă e o penibilă vîinare de vînt? Nici n-a dat bine colțul ex-fericitul fiu al poporului, că l-au uitat și finanțatorii, și adulatorii de serviciu. Păcat doar că fondurile nu se mai întorc de la groapă! Nu de alta, dar necrofili rămași pe poziții ar avea cui să le distribuie!

„Manipularea în cultură și prin cultură se face după exact aceleași calapoade: bani doar pentru foștii participanți la «Cîntarea României» și pentru clientela fidelă a partidului.”

Mentalitate de asistați

de **Alexandru Călinescu**

Ce înseamnă, în definiție, cultură „de stat”? În regimul comunist, formula trimitea, în aparență, la ideea finanțării culturii de către stat, iar în realitate era vorba (și) despre o înregimentare a artiștilor și intelectualilor, obligați – prin chiar faptul că erau plătiți de la buget – să servească ideologic și interesele partidului unic, care era unul și același cu statul. Despre toate lucrurile astea a scris o carte excelentă, acum mai bine de douăzeci de ani, ungurul Miklós Haraszti; a scris-o în interiorul sistemului, n-a putut-o tipări atunci în Ungaria, dar a publicat-o, tot atunci, în Statele Unite, sub titlul *Închisoarea de catifea*, iar în Franța, sub titlul *Artistul de stat*. Am citat de nenumărate ori, în articole și răspunsuri la anchete, această carte, dar constat că nimeni, în România, nu s-a arătat interesat s-o citească sau s-o traducă.

Într-o societate normală (sau cît de cît normală), situația nu se mai pune în aceiași termeni. Cultură de stat înseamnă, de data

aceasta, finanțare (totală sau parțială) a anumitor zone ale culturii (sau a anumitor proiecte culturale) de către stat, fără nici un fel de condiționare politică și ideologică, doar cu obligația, din partea instituției sau a persoanei finanțate, să folosească banii în scopurile pentru care aceștia au fost acordați.

În orice țară occidentală statul își asumă o parte din cheltuielile legate de cultură. Oricîți de mulți vizitatori ar avea Luvrul, fără implicarea statului nu s-ar fi putut realiza lucrările colosale de restaurare, consolidare și extindere. Oricît de celebră ar fi Comedia Franceză, încasările din vânzarea biletelor n-ar acoperi costurile funcționării unui teatru ce este menit, prin tradiție, să fie una dintre emblemele Franței. Există, așadar, domeniul patrimoniului pe de o parte, iar pe de alta – zone și puncte ale culturii și artei unde intervenția statului (care înseamnă, de fapt, bani veniți de la contribuabili) este necesară și benefică.

România nu e Franța, scuzați truismul. Problema e că la noi s-a impus,

după decenii de comunism, o mentalitate de asistați, proprie celor care, din frică, din rutină, din lene sau pur și simplu din cauză că au un handicap, așteaptă totul de la statul-părinte. După 1989 știm bine că părintele românilor a fost Ion Iliescu, așa încît să nu mire pe nimeni perpetuarea vechilor practici. Este evident că, prin „finanțări” și „subvenții”, regimul postdecembrist a încercat (și în multe cazuri a reușit) subordonarea intelectualilor și a artiștilor. Aceștia, la rîndul lor, au reacționat prost, deoarece s-au simțit, brusc, părăsiți și au intrat în criză de identitate. Nu am ajuns chiar la „Cîntarea României”, dar am ajuns la excursii la mînăstiri pentru actorii în vîrstă, plătite de binefăcătorul, generosul secretar de stat Antonescu, și la fel de fel de „festivaluri” care nu interesează pe nimeni, dar unde artiști și scriitori se întîlnesc între ei pe banii noștri. Ministeriatul lui Răzvan Theodorescu a fost unul catastrofal, deși, în principiu, Theodorescu era altceva decît Sălcudeanu sau Ludovic Spiess: ei bine, a fost mai rău.

„Subvențiile” date editurilor și bibliotecilor sînt expresia cea mai flagrantă a clientelismului de partid și de stat.

Singura variantă de a ne apropia de normalitate este de a avea o lege a sponsorizării, o lume a afacerilor vie și dinamică, un interes real din partea statului de a proteja acele zone (bibliotecile, teatrele naționale, marile orchestre simfonice, monumentele arhitecturale etc.) care nu se pot – nu e nevoie de nici o demonstrație savantă în acest sens – autofinanța și care sînt zone vitale pentru cultura românească. Altfel, de propagandă, manipulare, cadouri, promisiuni și pomeni sîntem sătui.

Propaganda bate cultura!

de **Liviu Antonesei**

La nivelul „culturii oficiale” – dacă formula nu e oximoronică – e limpede că propaganda bate cultura! E suficient să constatăm că modul de funcționare al Ministerului Culturii și Cultelor – altă aberație, de parcă n-ar exista separare între religie și stat – este o copie perfectă a fostului Consiliu al Culturii și Educației Socialiste, iar domnul Răzvan Theodorescu, clona ultimei ocupante a fotoliului de la CCES! Alocările bugetare se fac după cum o cer interesele Partidoiului, subvențiile merg către publicațiile, cărțile și spectacolele conduse și produse – că altfel nu pot să spun – de „oamenii de

„Partidul e-n toate”, indiferent de cîte ori și-a schimbat numele, și deci nu-i este greu să centreze, să dea cu capul și să arbitreze în același timp!”

„Partidul e-n toate”, indiferent de cîte ori și-a schimbat numele, și deci nu-i este greu să centreze, să dea cu capul și să arbitreze în același timp! Așa se face că, în ciuda resurselor oficiale minime pentru cultură, există extrem de mult spațiu pentru abuz și risipă. De-o pildă, „Cîntarea României” ocazionată

de Anul Ștefan cel Mare!

Din fericire, respectul pentru aparențe a permis apariția unor instituții culturale autonome, private – publicații, edituri, instituții de spectacol, săli de expoziții etc. –, astfel încît a căpătat un oarece spațiu de joc și cultura vie, autonomă, liberă, nederijată. În condițiile unei mai bune legi a sponsorizării, Consiliul Culturii și Educației Pesediste și-ar putea închide liniștit porțile! De altfel, pentru eliminarea gravelor sechele comunistoide nu avem decît două soluții: fie adoptarea modelului anglosaxon, deci desființarea ministerului, con-

comitent cu autonomizarea instituțională a producătorilor de cultură – individuali și juridici – și adoptarea unei legi a sponsorizării de felul celei americane;

fie, după modelul din statele europene, transformarea ministerului într-un ordonator de credite.

În al doilea caz, breslele ar trebui să propună juri și comisii inatacabile moral și profesional, care să selecteze proiectele culturale ce ar urma să fie finanțate de la buget. Desigur, acestea ar urma să funcționeze pe bază de regulamente precise și proceduri, nu clientelar, cum se întîmplă acum!

Infinitezimala brazdă dintre literatură și politică

de Bogdan Suceavă

Dacă o discuție de natură morală ar mai fi de actualitate azi, în 2004, aş spune că mi-ar crăpa obrazul să fiu membru într-o comisie ministerială și să-mi votez singur bani pentru vreun proiect al meu, așa cum au făcut unii domni, altfel respectabili. Dacă nu aş găsi editor pentru cărțile mele, aş prefera să le public pe Internet (unde există editori onorabili și redactori de acum experimen-

„Cultura «oficială» de azi arată ca un bal al absolvenților școlii de șmecheri, cea la care înțelepciunea populară l-a trimis pe Bulă.”

tați) decât să le tipăresc de la buget. Sau aş prefera să le public pe banii mei, ca acel personaj din filmul *Filantropica*, decât să-mi folosesc conexiunile pentru a face rost de finanțare din banul public. Ceva mă face să cred că, în generația mea, a scriitorilor de 30-40 de ani, există un număr mare de autori care privesc lucrurile astfel. Dependența de banul public nu înseamnă doar o potențială servitudine care te incapacitează să mai scrii cu curaj și onestitate, dar produce și pagube pe termen lung.

Nu poți participa la acest exces fără să îți pui întrebări. Știu, acei bani

sînt prevăzuți deocamdată, de la buget, exact pentru așa ceva, pentru a fi risipiți pe opuri și vanități. Chiar și domnul ministru Răzvan Theodorescu ar fi de acord că acei bani și-ar avea locul mai degrabă în repararea școlilor care stau să se dărîme, în acoperirea unor cheltuieli din domeniul educației (ca, de exemplu, manuale și cărți pentru copiii familiilor cu venituri modeste) sau, pur și simplu, în domeniul sănătății. E un adevăr de bun-simț. În nici un caz acei bani n-ar trebui tocați pentru acoperirea cheltuielilor clientelei politice din rîndul scriitorimii. Unii

dintre ei nici n-o duc chiar așa de rău cu banii. Faptul că Ministerul Culturii și Cultelor a cheltuit arbitrar bani publici e oribil și ar trebui să atragă atenția PNA, pentru că este cel mai grosolan act de corupție petrecut sub ochii noștri în ultimul deceniu.

Eu cred că suita de acte arbitrare, de decizii controversate luate de un Minister al Culturii și Cultelor care a devenit domeniul absolut al arbitrarului și al moftului nu a fost vreodată în ultimii 15 ani motivată de vreo bază

ideologică. Nici un fel de fundament ideologic nu a motivat opțiunea pentru finanțarea lui X și nefinanțarea lui Y.

Nu sîntem martorii unei urgisiri de natură ideologică, ci a unei găinării pe mulți bani, practică în chip de albăneagra, pe hîrtii ștampilate cu stema patriei. Cultura „oficială” de azi arată ca un bal al absolvenților școlii de șmecheri, cea la

care înțelepciunea populară l-a trimis pe Bulă. S-a făcut propagandă de mîntuială, pe bani publici și cu angajarea prietenilor, și asta a fost tot.

Că s-a perpetuat promovarea unor autori modești rămași moștenire de dinainte de 1989, asta e în natura lucrurilor și are legătură cu o anumită continuitate politică la putere. Se poate și altfel? Da, prin alte părți ale lumii.

Sergiu Nicolaescu în ipostaza clasică de om al dreptății

„Protestați, protestați, da' mîncăți”

de Cristian Mungiu

In clipa în care scriu rîndurile de față am cunoștință despre un așa-zis proiect cinematografic național: un film despre Ștefan cel Mare, pe un scenariu de Dinu Săraru. Pesemne că vine ca o consecință a directivelor anunțate de către Centrul Național al Cinematografiei, care enumera anul trecut, ca prioritate, revigorarea cinematografului la sate și încurajarea filmelor istorice. Într-un fel, Ștefan cel Mare scris de Săraru le-ar împlini pe amîndouă dintr-un foc.

În România s-a născut un festival de film care merge foarte bine: Festivalul Internațional de Film Transilvania (TIFF). E rezultatul unei inițiative private.

Festivalul a fost ignorat de către CNC la prima ediție, iar la a doua a răspuns încercînd să reînvie un mort putred: Festivalul de Film de la Costinești. Am fost sunat atunci și întrebant dacă sînt de acord să înscriu *Occident* în competiție. Am explicat politicoasă că nu e cazul să existe competiție cîtă vreme sînt cinci jurați și patru filme de prezentat și că, dacă problema se pune tranșant, eu nu sînt de acord. La fel a reacționat și un alt regizor aflat în aceeași situație. N-a contat, și e prima dată în 70 de festivaluri, cînd filmul a fost prezentat într-o competiție fără voința mea, căci erau trei premii de dat și nu mai rămăseseră decît două filme să „concuzeze”. Nu m-am dus la Costinești, în ciuda încurajărilor organizatorului, secretar de stat în Ministerul Culturii: domnul Bălășoiu. El a avut cea mai nostimă remarcă la adresa celor care au onorat invitația, dar s-au plîns la fața locului de selecția precară și condițiile proprii de desfășurare. Întîlnindu-i la masa de dimineață, domnul Bălășoiu le-a zis: „Protestați, protestați, da' mîncăți”. Anul acesta, din fondurile ministerului s-a mai organizat încă un festival-concediu, de data asta la Mamaia.

În fiecare an, fiecare țară propune o producție care să o reprezinte la premiile Oscar pentru film străin. Spre deosebire de celelalte

festivaluri, unde selecția este operată de un comitet de organizatori, la Oscar numele filmului e propus de fiecare țară, întrucît selecția propriu-zisă se face mai tîrziu, din cele o sută și ceva de titluri urmînd a fi reținute cinci. Cu toate acestea, cineaștii români sînt interesați de o asemenea nominalizare, căci asocierea, chiar vagă și imprecisă, cu premiile Oscar poate fi speculată în fața presei care nu știe exact mecanismul de selecție. În plus, nominalizarea dă senzația că filmul cu pricina e mai cu moț decît contracandidatele lui. Anul acesta, între propuneri s-au aflat, printre altele, filmele lui Lucian Pintilie și Sergiu Nicolaescu. Ce a făcut CNC? Unu: l-a determinat pe regizorul Nicolaescu să devanseze premiera deja programată a filmului cu cîteva săptămîni, căci, fatalitate, americanii vor totuși ca un film trimis la Oscar să fi avut premiera în țara de origine. Și, astfel, filmul domnului Nicolaescu a avut premiera în ultima clipă posibilă. Și doi: a renunțat la comitetul de selecție tradițional, Asociația Criticilor din Uniunea Cineaștilor din România, procedînd la „consultarea” unor asociații de cineaști. Consultarea a avut în vedere acele asociații a căror părere nu era greu de intuit, iar ca democrația să fie perfectă, la sfîrșit s-au contabilizat părerile consultaților și s-a anunțat public vestea, ca și cum ar fi fost un vot.

Cel mai înspăimîntător e însă altceva: nu cred că a fost nevoie să se obosească cineva să sune la respectivele asociații să le zică ce trebuie să iasă, întrucît ele știau singure, de cînd s-a pus întrebarea, că li se oferă ocazia să-și manifeste zelul loialitatea.

Astea sînt micile probleme din cinematografie. Și faptul că, anual, cîteva zeci de miliarde sînt deturnate din bugetul statului pentru niște ineptii care se pîtesc după sintagma de mare adîncime intelectuală că „arta este un domeniu subiectiv”.

„Un studiu al mentalităților comuniste din perioada 1965-1989 nu poate ocoli problema acomodării maselor cu producția consumistă a ceaușismului; menită să atenueze eventualele reacții publice de protest politic (prin dirijarea propagandei către formele mai suportabile ale divertismentului politizat sau, în variantă fericită, prin toleranța oficialităților față de formele de divertisment slab politizate), oferta consumistă a «epocii de aur» surprinde prin gradul ridicat de popularitate. Desigur, reacția față de stimulii comunismului «la pachet» trebuie să fi fost diferită, în funcție de gustul, gradul de educație și nivelul de îndoctrinare ale fiecărui; în același timp, e de domeniul evidenței că, între două tipuri de difuziuni (cea direct-politică și cea «artistic-politică») ale aceluiași conținut (comunismul), publicul nu putea decît să se orienteze către ultimul. Dar, indiferent de nuanțe sau de implicarea individuală, consumul cultural-politic a existat și nu poate fi negat ca fenomen colectiv vital pentru supraviețuirea comunismului ceaușist.”

(*Explorări în comunismul românesc*, vol. I, Editura Polirom, 2004)

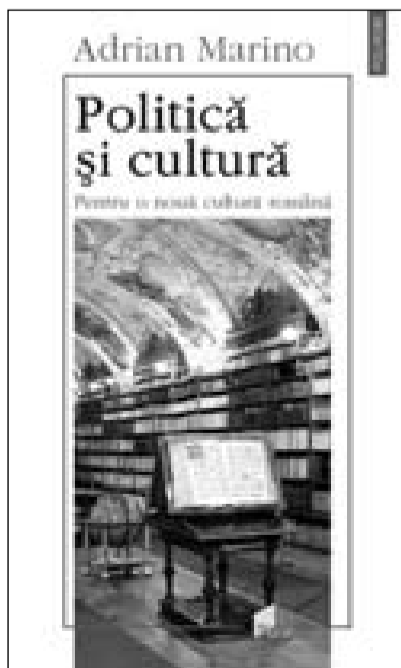
Situația culturii române actuale

de Adrian Marino

„Cultura neînregimentată respinge categoric concepția primitivă și profund reacționară, conform căreia rolul literaturii și artei este doar de a face educație și propagandă, redusă numai la un simplu instrument ideologic... Nimic nu dovedește mai bine și mai concret polaritatea celor două culturi din țară – cea oficială și cea care gîndește și creează, pe cît posibil, încă liber – decît conflictul tacit și manifest dintre mediocritatea cadrelor de conducere cîntăreală și adevărații creatori și oameni de știință care activează în țară. Acest antagonism dintre mediocritate și competență, dintre incultură și cultură, dintre impostură, superficialitate și cea mai ieftină publicistică, dintre lozincă și substanță, dintre omul de cultură și activist a luat în ultimul timp forme acute, dramatice și ele explică, în bună parte, hemoragia inteligenței și culturii românești care, exasperată, pleacă, din nefericire, peste hotare. De o parte, activistul cultural, arogant și abuziv, deținător al puterii și avantajelor ei. De cealaltă, omul de cultură, dominat, timorat, desconsiderat, umilit, fără

putere de decizie, victimă a birocrăției și ierarhiilor oficiale. Conflictul de valori este profund, iar de rezolvarea sa depinde viitorul culturii române actuale.”

(*Politică și cultură*, Editura Polirom, 1996)

SCRISOARE PENTRU MELOMANI

de VICTOR ESKENASY, radio Europa Liberă, Praga

„Muzica nu trebuie înțeleasă, ea trebuie ascultată”
(Hermann Scherchen)**Sergiu Celibidache
între Iași și Lipari**

Oricât le-ar părea de neplăcut ieșenilor, adevărul e că Sergiu Celibidache nu s-a născut în urbea lor, în pofida multor biografii sumare de pe internet care o afirmă. S-a născut la Roman, în 1912, fapt cunoscut de multimea adeptilor lui, de „celibidachieni”. Lor ar vrea să le fac elogiul în rîndurile de mai jos, fiindcă puținul cunoscut astăzi despre om și dirijor (fapte reale, nu aparținând mitologiei sau presei bulevardiere) lor li se datorează. La mai bine de nouă ani de la dispariția lui Celibidache, deși există fundații specializate în Germania, nu a fost publicată nici o monografie despre dirijor demnă a fi numită ca atare. Iar în cvasividul documentar, nu e de mirare că au înflorit diverse mușcături, cum e și acea aserțiune mizerabilă a editorului *Scrisorilor către Trancu-Iași*, că Sergiu Celibidache ar fi fost atașat mișcării legionare. „Săăaracu’ de el!” – ar spune Celibidache. Absurdă și sumbră mistificare!

La puțin timp după ce am emigrat în Occident, una dintre primele informații primite din partea unor celibidachieni israelieni, care îmi cunoșteau

pasiunea pentru dirijor, a fost cea despre prietenii lui de tinerețe, ieșeni evrei, pe care i-a revăzut pentru prima dată în anii '50, cu ocazia unui turneu în Israel. Cum avea să mi-o spună chiar el, în ultimul an de viață, nimic nu a fost mai emoționant atunci decât o rugăciune spusă de unul dintre prieteni în memoria tatălui său, funcționar al administrației ieșene în vremea pogromului de la Iași...

Amiciția specială pe care mi-a acordat-o Sergiu Celibidache la sfârșitul vieții, după un instructiv, lung și amuzant interviu pentru Radio Europa Liberă, vorbit în graiul interbelic moldovenesc și demn de a fi fonotecat de istoricii limbii române, a avut darul de a-mi deschide ulterior calea spre celibidachienii răspîndiți în toată lumea.

Unui celibidachian japonez i se datorează singurul repertoriu, de câteva sute de pagini, al concertelor maestrului, accesibil pe internet (www.wizvax.net/akira/celi/performances), iar altuia, profesor de matematică în Franța, dispărut între timp într-un accident de mașină, completarea repertoriului și a discografiei, plus colecții de cronici muzicale

Sergiu Celibidache la pupitrul orchestrei din München

din anii imediat postbelici. Celibidachienii sînt cei care au adunat și își împart sute de ore de înregistrări de concerte, nu mai puțin de 50 de ore de înregistrări video, multe uitate în prafurile arhivelor, o documentație fabuloasă, la care, dacă e să dau crezare membrilor acestui club ad-hoc, fundația germană oficială visează în adormirea ei.

Și tot de la celibidachieni, anonimi, dar mulți, am primit recent știrea (și S.O.S-ul!) că unele scrisori din Iași, scrise într-o limbă ce se bănuiește a fi română, ar zăcea împrăstiate într-o casă aflată pe domeniul din Lipari, cvasiabandonat după dispariția dirijorului și jefuit de necunoscuți în cursul verii trecute.

Știți unde-i Lipari? Mă întrebam naiv de ce nu s-ar organiza acolo, pe domeniul îndrăgit de Celibidache, unde a

găzduit atîția români, un festival și un centru cultural care să-i poarte numele. Mi s-a explicat că e la capătul pămîntului. Ca să ajungi acolo trebuie să iei avionul pînă în Catania, să te deplasezi apoi cum poți pînă în portul Milazzo, cale de 160 de km pe autostradă, de unde să navighezi pret de o oră pînă la Lipari-City. Iar de acolo mai departe, încet, urci colinele pe care se află domeniul abandonat. „Căsuțele – cum îi scria Celibidache prietenului său în 1962 – care te-au făcut să crezi că m-am îmburghezit, le-am făcut cu mîna mea (rupt piatră, ars var, stuf, lemn, fier bătut și nimic material ce nu se găsește pe insulă). Vreau să fac un mic sătuc pentru prieteni, stil românesc – Balciuc”.

Cine ar mai ști azi de „căsuțe” și de scrisorile ieșene, pe care le așteaptă umezeala iernii, dacă nu ar exista ei, celibidachienii?...

**Înțelegere și neînțelegere
pe strada Odéon**

În ultima seară a deja consacratelor „Întîlniri Europene” de la Cluj (aflate anul acesta la cea de-a șasea ediție și desfășurate între 21 și 23 octombrie), participanții au fost invitați să pășească îmbrăcați la patru ace, dar cît se poate de timizi, în mansarda lui Emil Cioran, Rue Odéon, Paris. Pentru asemenea aventură n-a fost nevoie de bilet de avion, și nici măcar de bilet de intrare la muzeu, pentru că toți aveau invitații la Teatrul Național, la piesa lui Matei Vișniec *Mansardă la Paris cu vedere spre moarte*, regizată de Radu Afrim.

Vișniec are talentul de a da titluri care rămân în memoria cititorului/ spectatorului uneori mai mult decît piesa însăși. Mansarda de la etajul 5 al unui imobil de pe Rue Odéon are vedere chiar spre Cioran, spre ultimii săi ani de viață, debusolați și îngrozitor de dezamăgiți.

Cei care s-au așezat liniștiți în fotoliile teatrului, neștiind mai nimic despre Cioran și pregătiți să se relaxeze un ceas și jumătate, au fost probabil zguduți considerabil de punerea în scenă a lui Radu Afrim. Mai întîi, pentru că le-a fost imposibil să înțeleagă ceva, și apoi pentru că, din bombardamentul de imagini

scenice, s-au chinuit să construiască la loc un puzzle imaginar. În zadar însă, căci piesa îți dă impresia că personajul filosofului e construit special pentru a nu putea fi înțeles. Ar urma o întrebare firească: ce rost mai are să mergem la teatru, dacă oricum nu înțelegem nimic? Problema e chiar aici, piesa lui Radu Afrim nu trebuie înțeleasă, disecată, analizată, ea se folosește de senzații, impresii, intuiții; de aceea, „organul” receptării se schimbă radical. La ieșirea din sala de teatru, rămîne mai puțin ideea unei biografii coerente și mai mult cea a unei conștiințe frag-

mentare, pierdute în spațiul și timpul de aiurea.

**Ada Milea, într-un cîntec
despre România renegată**

Cioran e răcit în Parisul ultimilor săi ani din viață, în Parisul care „se întinde ca o uriașă balebă”, „un amestec de spital și de circ”, iar Memoria filosofului (căci e și ea personaj în piesă) încearcă cu disperare să revină la imaginile fantasmă ale copilăriei: Coasta Boacii, Rășinari, Sibiu.

Filosoful suferind de Alzheimer stă întins pe un pat de spital și face exerciții de memorare („Pe mine mă cheamă Emil Cioran”) sau așteaptă la gară un tren

CRONICĂ TEATRALĂ

de LUIZA VASILIU

dinspre București în care se află fratele său (dar trenul n-a oprit niciodată în acea gară), sau primește în patul său un sinucigaș și nevasta lui, sau e dat afară dintr-o sală de curs de la Sorbona de un profesor (în chip de D.J.) care predă chiar un curs despre Cioran... Enumerarea ar putea continua, fără ca în ea să deslușim coerența. Or, tocmai incoerentul, absurdul, vidul au fost termenii dialogului lui Vișniec cu realul. Iar Radu Afrim îi stăpînește, la rîndul lui, de minune. Vocea Adei Milea într-un cîntec despre România renegată, muzica lui Vlaicu Golcea, populația personajelor imaginate (interpretate extraordinar de aiuritor

de către actorii clujeni), colorate și capricioase, însuși Cioran care, acuzat de fascism, întrebă cu tandrețe în glas: „Chiar, ce mai face Mircea? Ce mai face Eugen?” dau senzația unei ameteitoare repuneri în scenă a vieții.

Însă, pe lîngă reconsiderarea biografică, piesa lui Vișniec mai are meritul incontestabil de a trimite, urgent și fără drept de apel, la cărțile lui Emil Cioran, sugerînd că doar lectura lor oferă cheile înțelegerii. Sinceră să fiu, după un astfel de spectacol, încep să mă întreb dacă într-adevăr există înțelegere sau numai neînțelegeri.

Distribuția: Ovidiu Crișan, Adrian Cucu, Elena Ivanca, Ionuț Caras, Cristian Rigman, Angelica Nicoară, Ramona Dumitrescu, Cătălin Codreanu, Romina Merei, Patricia Boaru, Cristina Ragosca.

Regia: Radu Afrim

Scenografia: Theodor Ciupe

Muzica: Vlaicu Golcea, Ada Milea (foto)

MEMENTO

de RUXANDRA CESEREANU

**Revoluție
acuzată**

În ce mă privește, cred în realitatea revoluției române. Chiar dacă majoritatea analiștilor și politologilor (dar nu numai) care s-au ocupat de evenimentele din decembrie 1989 în România au pus-o adesea sub semnul întrebării, decretînd-o a fi o revoluție (lista calificativelor este extrem de amplă și nuanțată) *uzurpată, deturnată, avortată, furată, răpită, confiscată, manipulată, reciclată, ratată, trădată, profanată, desacralizată, trucață, machiată, cosmetizată, poluată, umbrită, teleghidată, regizată, impurificată, pulverizată, controversată, omorîță, asasinată, împușcată, măsluită, acaparată, abandonată, neterminată, nedefinitivată, alterată, dubioasă, ambiguă, încîlcită* etc. O revoluție acuzată a fi avut multe componente de show, de aici alte formule care i-au fost aplicate, precum: *revoluție de operetă, revoluție-farsă, revoluție-spectacol, piesă de teatru, tele-revoluție, mascardă, parodie, cacealma, caricatură* etc. Există și alți termeni inventivi: Timothy Garton Ash vorbește despre *refoluțiile* (revoluție + reformă) din 1989 în fostele țări comuniste, fără să includă și România între acestea (întrucît revoluția română i se pare confuză), iar un cîrcotaș precum eseistul Luca Pițu utilizează termenul *lovituție* pentru a indica amestecul de revoluție și lovitură de stat, hibrid pe marginea căruia s-a glosat contrapunctiv în literatura de specialitate și nu numai apărută în postcomunismul românesc; exceptiv, am întîlnit și termenul *lovituție*, folosit în același sens ca și cel de *lovituție*. Istoricii români s-au ferit să scrie pripit o sinteză asupra revoluției, considerînd că o *explicație globală* a evenimentelor și încercarea de a stabili *adevărul integral* constituie întreprinderi hazardate, singura acceptabilă fiind discutarea ipotezelor asupra revoluției.

CRONICĂ DE FILM

de IULIA BLAGA

Satul universal al lui M. Night Shyamalan

M. Night Shyamalan pare să vrea să devină un fel de Tarkovski al Americii. Tendința era vizibilă în *Semne (Signs)* unde, deși personajele negative aveau pînă la urmă carne pe ele sau, mă rog, latex, ni se dădea de înțeles că ar încarna o forță obscură existentă în om. Personajele se aflau în miezul unei zone ca și cum s-ar fi aflat în propriul lor creier.

De la năucitorul *Al șaselea simț*, care a făcut carieră și o gramadă de pui prin jur (multe filme s-au inspirat din finalul acestuia), Shyamalan a fost instalat într-o cutiuță numai a lui și s-a spus despre el că face un fel de thriller-uri psihologice de o mare eleganță și profunzime, cu atât mai trendy cu cât exploatează paranormalul, teritoriu de care oricine e interesat. Regizorul se pare însă că a

simțit cutiuța prea strîmtă și a încercat să dea din minute, să se extindă. S-a dus spre religie (vezi *Unbra-keable* sau *Indestructibilul*) și spre zonele umbroase ale hazardului, dar a descoperit că necunoscutul e mai ales în noi. *Satul/ The Village* îți miroase de la primele secvențe că ar fi un fel de continuare a lui *Semne*. Copaci, zgomotul vîntului, un uruit care e cu atât mai sinistru cu cât nu e provocat de nimeni. Și

aproape nici un monstru. Shyamalan are și reputația de a face să explodeze mămăliga la final. Conștient de asta, nu se ambalează din primele secvențe și chiar pare să se joace cu spectatorul, riscînd să-l plictisească. Pînă scoate bombița și i-o aruncă în față. Ar fi mare păcat să spun cum arată bombița în acest film, pentru că ea face toți banii. Ea provoacă o răsturnare de situație care dă sens întregii

povești, modifică perspectivele și te face să găsești o justificare pentru momentele în care te întrebați ce au toți actorii de joacă atât de artificial, ce e cu misterele lăsate în suspensie și de ce, per ansamblu, filmul n-are atmosferă, numai un simulacru de atmosferă? Pentru că nivelul secund devine vizibil de abia la sfîrșit.

Aria lui Shyamalan nu e nouă

Acel moment de clarificare te face să uîți că ești la cinema, îți dă iluzia că ai fost înghițit de film și dus într-o zonă de granită, o

zonă dintre falii care e tăioasă ca gheata și te poate speria pentru că, de fapt, nici nu e posibilă în realitate. Shyamalan se apropie de munca șamanului, dar invocă de fapt demonii și zeii dinăuntru, nu pe cei extatici din afară. Cu *Satul*, el își face filmul lui despre toleranță și iubire post 11 septembrie, își „aduce aportul”, dacă vreți, la tot mai amplul concert al artelor care încearcă să salveze ce se mai poate salva. Aria lui Shyamalan nu e nouă – totul e înăuntru omului, iubirea și, mai ales, distrugerea. Felul în care o

interpretează – ușor comercial, dar cu fulgurante momente de grație – dă artei sale o notă tot mai specială. Că sînt extraterestri (ca în *Semne*) sau monștri diabolici, eroii negativi au capacitatea de a se hrăni cu temerile oamenilor, sînt într-o continuă legătură (trofică) cu ei. Ar trebui să ne izolăm pentru a scăpa de monștrii spiritului? Shyamalan ne lasă pe noi să răspundem.

Satul/ The Village
regia și scenariul:
M. Night Shyamalan
cu: John Hurt,
Joaquin Phoenix,
Sigourney Weaver

PROFEȚII DE AUTOR CE NE PREGĂTESC SCRIITORII

Șerban Foartă

„În curs de apariție iminentă: *Ethernul pheminin*, antologie de poeme (mai vechi și inedite) de amor (Editura Cartier, Chișinău, redactor Emilian Galaicu-Păun, prietenul nostru); o culegere de articole publicate de-a lungul a doi ani de zile în foaia timișoreană «Focus Vest» (sub tipar la Editura Brumar din Timișoara), cu un titlu shakespearian și kilometric, anume *Honorificabilitudinitatibus*, — carte mai ușor de cumpărat decît, în librărie, de cerut!

Predate unei edituri bucureștene (dar fără, deocamdată, feedback): *Istoriile unui matroz întors de pe Planeta Roz* (descriere ludică, în versuri, a unui straniu univers exsanguu și bidimensional); *Rebis* (paisprezece holorime, a cîte, fiecare, nouă strofe, — melanj de biografism și alchimie). La sertar (mai bine zis: în folder): o autobiografie, în vers alexandrin,

referitoare la un timp dintîi; un opuscul de prozopoeeme, intitulat *Prozariu*; un caiet de versuri franțuzești, un «abecesar»: *ABC d'air* (și, eventual, un altul, în nemtește, cu numele de *Schlimmericks*); un ingenios-ingenuu eseu despre aventura literală, anume *Micul Print* (nu Print!), o carte fără ș, nici ț, — pe care sunt constrîns să o semnez, nediactic, Șerban Foarta.”

Ioana Baetica

„Am trei proiecte de carte și sper că în următorii trei ani, într-o ordine oarecare, o să le finalizez cumva: 1. pe una o s-o cheme *Cultura tranziției* și o să fie o chestie de antropologie pe care sper să reușesc s-o las cît mai puțin contaminată de jargonul academic. Despre niște pescari din Deltă, niște haine second-hand, niște țigani și niște sans-papier români.

2. un volum de povestiri (cinci) minunate, pe care le-am scris deocamdată doar cu pixul pe diverse bucățele de hîrtie. Acesta se va numi după cum mă va lovi inspirația la momentul oportun. 3. Ultimul proiect și cel care se va realiza probabil primul se va numi: *A la recherche du temps perdu* și va fi o traducere în română după cartea-poem cu același titlu a poetului englez Craig Raine.”

PERSONALITATEA SĂPTĂMÎNII

Mircea Dinescu

Poetul a împlinit pe 11 noiembrie 54 de ani

Pornit să facă bani noi din „dileme vechi”, poetul Mircea Dinescu își mărește, de la an la an, „imperiu media”. După propria-i mărturisire, a renunțat pe moment să mai scrie literatură, pentru a se dedica celor lumești. În prezent, caută poezia oamenilor simpli, de luni pînă joi, în emisiunea sa de la Realitatea TV, intitulată cum altfel decît „Dinescu”.

Încadrat în tipologia „permanent-revoltatului”, Mircea Dinescu și-a cîștigat faimă de disident în perioada comunistă. A lucrat, înainte de revoluție, la Asociația Scriitorilor din București și ca redactor la revistele „Luceafărul” și „România literară”. De aici a fost demis din cauza publicării unui interviu critic la adresa dictaturii în ziarul francez „Libération”.

S-a opus vehement ideologiei oficiale. Și-a exprimat revolta în versuri, în articole publicate de presa străină, precum și prin colaborările cu postul de radio „Europa liberă”. În 1989, responsabilii cu cenzura au refuzat să-i publice volumul *Moartea citește ziarul*. Cartea a apărut totuși în același an, în Olanda. Un an mai târziu a fost publicată în țară. Lui Dinescu i s-au acordat Premiul Internațional de Poezie – Rotterdam (1989) și Premiul Herder (1999).

A coordonat revista de satiră „Plai cu boi”, iar în 2003 a mai lansat o

publicație în genul celor cu care ne-a obișnuit deja, „Aspirina săracului”. La începutul acestui an, a devenit editorul revistei „Dilema veche”.

Lucas Horvath – textul ca „extensie” a arhitecturii

Matei Bejenaru
bmatei@mail.dntis.ro

istoria orașului ceh Zlin este una cu totul aparte. Evoluția sa din ultima sută de ani a fost marcată de firma producătoare de încălțăminte Bata, care, prin dezvoltarea sa, a făcut ca populația orașului să crească în două decenii (1920-1940) de la 5.000 la 50.000 de locuitori, dintre care peste 80% erau angajați ai fabricii. Totul a început în 1916, când familia Bata din Zlin a primit o comandă de a produce încălțăminte pentru armata austro-ungară. Douăzeci de ani mai târziu, compania familială Bata controla 90% din piața de încălțăminte din Cehoslovacia, avea fabrici care generaseră orașe satelit pe trei continente și vindea produsele printr-o rețea internațională de magazine de tip franciză. Desigur, atunci încă nu se vorbea despre globalizare așa cum o facem acum...

Cum a fost posibilă această dezvoltare impresionantă? Un răspuns l-am putea da prin planificarea funcțională a dezvoltării orașului și raționalizarea completă a procesului de producție a fabricii Bata. Un altul ar fi controlarea cvasitotală a procesului politic de luare a deciziilor ce priveau comunitatea locală de către președintele companiei și directorii săi, fapt care a dus la o riguroasă organizare a vieții sociale bazată pe principii funcționaliste. Munca din fabrică, viața din casele tipizate construite special pentru personalul muncitor în anii '20-'30, organizarea timpului liber, practica religioasă au fost controlate prin politica companiei. Prin aceste particularități, Zlin este un studiu de caz, fiind văzut de mulți cercetători drept unul dintre puținele orașe-model din lume din perioada funcționalistă.

Intervenția artistică a lui Lucas Horvath în spațiul public poate fi comparată cu proiecte ale unor artiști precum Lawrence Weiner, Jenny Holzer sau Hans Haacke. Încercând să fac o comparație cu intervenția lui Holzer pe display-urile electronice în Times Square din New York, proiectul artistului vienez are un caracter „site-specific” mai complex, iar față de cel provocativ al lui Hans Haacke, de reconstruire a unui monument nazist în Graz, „Urban Evidence 1” presupune o reflecție istorică mai generală asupra modului de percepție a trecutului. Făcând o legătură cu contextul românesc, Lucas Horvath lucrează acum la un proiect despre arhitectura industrială din anii '70 din România, precum și despre proiectele edilitate din aceeași perioadă, cum ar fi magazinele universale construite atunci în toate orașele reședință de județ sau magazinele cooperatției meșteșugărești. Rezultatele vor fi expuse la Galeria „Vector” din Iași în primăvara anului 2005.

Zidul fabricii Bata, „refăcut” de artistul vienez Lucas Horvath

„Să învingem trecutul!”

Proiectul artistului vienez Lucas Horvath, intitulat „Urban Evidence 1”, este o analiză artistică a situației orașului Zlin și pune probleme privind modul de a te raporta la o istorie recentă prin reliefarea rolului primordial al textului, evident ideologizat, și la concurența cu arhitectura, în spațiul public. Pentru Lucas Horvath, textul este o „extensie” a arhitecturii, panourile publicitare din epocă, precum și sloganurile de pe ziduri fiind un patrimoniu care trebuie conservat și restaurat. Orașul Zlin, denumit Gottwaldov în perioada comunistă, a conservat mai multe straturi de texte pe zidul fabricii Bata, corespunzătoare diferitelor perioade istorice și care, din punctul de vedere al artistului austriac, au devenit „ready-made-uri” istorice. Pe lângă punerea lor în valoare, prin îndepărtarea straturilor superficiale de vopsea, Lucas Horvath a reconstruit identic un segment al zidului istoric al orașului, aflat lângă poarta principală a uzinei, și a inscripționat un slogan (*Prekonavejme Minulost! – Să învingem trecutul!*) din perioada interbelică.

Prin ambiguitatea sa, sloganul este emblematic pentru situația acestui oraș gândit și dezvoltat în urma unei idei utopice, în care viziunea despre viitor presupune o ștergere a memoriei, a trecutului. Dar la care trecut se va raporta cititorul-locuitor din Zlin? La cel premodern din prima jumătate a secolului al XIX-lea, la care se referea autorul sloganului inițial? La perioada de expansiune industrială interbelică? La trecutul comunist? Sau la cel recent din perioada de pre-aderare a republicii Ceha la Uniunea Europeană? De fapt, proiectul lui Lucas Horvath nu face altceva decât să provoace la un mod de a ne raporta la trecut prin construcția unui discurs deschis despre el.

Pe lângă această intervenție în spațiul public, artistul a făcut o complexă documentație fotografică, precum și o cercetare a tuturor sloganurilor din diferitele perioade istorice, care a avut ca rezultat o sistematizare tematică a textelor. De asemenea, zidul pe care au fost inscripționate are și el o istorie interesantă. Primele inscripții din anii '20 au fost de fapt niște grafituri cu caracter antiaristocratic și îndreptate direct împotriva Baronului Haupt, pe atunci primar al orașului. Zidul a devenit astfel un loc al confruntărilor ideologice, care în final au avut ca rezultat demisia acestuia din funcția de primar și vinderea casei și proprietății sale din Zlin companiei Bata. Numele orașului nu mai era astfel asociat cu cel al lui Haupt, simbol al trecutului, ci cu cel al companiei producătoare de pantofi, aflată în plină expansiune. O dată rezolvată problema proprietății, compania și-a asigurat monopolul absolut asupra destinului orașului și al locuitorilor lui.

TOPUL EVENIMENTELOR

LOCUL 1: GAUDEAMUS 2004

Tîrgul Internațional de carte „Gaudeamus” se va desfășura la București, în perioada 17-22 noiembrie, și va fi găzduit de Complexul Romexpo (foto). Organizat de Societatea Română de Radio-difuziune, „Gaudeamus” este considerat unul dintre primele două tîrguri de carte din țară, un important eveniment expozițional ce reunește edituri, instituții de învățămînt, agenții de difuzare de carte sau presă, firme multimedia specializate în domeniul educațional și ONG-uri.

Scopul manifestării constă în relansarea pieței românești a cărții prin crearea unor evenimente de anvergură, cu impact asupra publicului. Tîrgul a înregistrat anul trecut aproape 100.000 de vizitatori, iar 39% dintre aceștia dețin în biblioteca personală peste 1.000 de cărți.

LOCUL 2: „MAGNATUL”, PREMIERĂ

Filmul *Magnatul* rulează de vineri în cinematografele din București, Cluj-Napoca și Iași. Lungmetrajul regizat de Șerban Marinescu pe un scenariu de Bogdan Ficeac este povestea unui mare patron de presă în România de după '89. Acțiunea se petrece pe fundalul unei campanii electorale în care partidul aflat pe primul loc în sondaje face presiuni asupra mass-media. Îi puteți vedea pe Gheorghe Dinică în rolul candidatului Partidului Liber Democrat la funcția supremă în stat și pe Dorel Vișan (fostul „senator al melcilor”) în rolul magnatului de presă.

Filmul a fost lansat în plină perioadă electorală, iar la premieră au fost invitați candidații – de data aceasta reali – la președinția României.

LOCUL 3: PROTESTUL EDITORILOR

Șase asociații de editori și difuzori de carte au inițiat un protest prin care acuză Ministerul Culturii și Cultelor de nerespectarea Legii 186/2003 privind promovarea culturii scrise. Principala nemulțumire este că editorii și autorii români nu pot beneficia, deși au dreptul prin lege, de tarife reduse pentru serviciile oferite de Poșta Română sau de societățile publice de radio și televiziune. Practic, difuzarea și promovarea publicațiilor culturale sau a cărților nu este susținută în mod real. Mai mult, ei reclamă că pînă la această dată nu s-au încheiat contractele dintre minister și editurile beneficiare ale subvențiilor de carte pentru anul 2004. În replică, Ministerul Culturii și Cultelor precizează că a fost adoptată deja Hotărîrea de Guvern 215/2004 prin care sînt aprobate normele de emiterie și utilizare a tichetelor valorice pentru achiziționarea de cărți, reviste și alte publicații științifice sau literar-artistice ale autorilor din România, editate pe orice fel de suport. Ministerul promite că va începe și procedurile necesare pentru încheierea contractelor.

Suplimentul de CULTURĂ

La presă: cultura, cultura, cultura de
Cultura Poștarnă: Zărnul de Lini

EDITURA POLIROM SA
Director general: Silviu Lupescu

GRUPUL DE PRESĂ MEDIANET SRL
Director general: Dan Radu
Director executiv: Gabriel Rusu

COLEGIUL DE REDACȚIE:
George Onofrei (redactor-șef),
Toni Hrițac, Florin Lăzărescu,
Lucian Dan Teodorovici

SECRETAR GENERAL
DE REDACȚIE: Victor Jalbă

REDACTOR: Ana-Maria Onisei

RUBRICI PERMANENTE:
Adriana Babeți, Emil Brumaru,
Ruxandra Cesereanu,
Radu Pavel Gheo,
Florin Lăzărescu, Simona Sora,
Lucian Dan Teodorovici;

Carte: Luminița Marcu;
Muzică: Victor Eskenasy,
Bobi și Bobo (Fără zahăr);
Film: Iulia Blaga;
Teatru: Luiza Vasiliu;
Arte plastice: Matei Bejenaru;
Caricatură: Lucian Amaril (Jup);
TV: Alex Savitescu.

ADRESĂ: Iași, B-dul Copou,
nr. 4, etaj 3, CP 266,
tel. 0232/214.100, 0232/214.111,
0724/574355, fax: 0232/214.111,
e-mail: supliment@polirom.ro

PUBLICITATE: Oana Asaftei,
tel. 0232/252294

DISTRIBUȚIE/ABONAMENTE:
Mihai Sirbu, tel. 0232/271333

› în Iași: Media Distribution SRL,
tel. 0232/216.112
› în țară: Rodipet SA, București,
tel. 021/224420, int. 192;
(abonamente la orice oficiu
poștal din țară)
› cititorii din străinătate se pot
abona la adresa export@rodipet.ro

TIPAR: SC
Multiprint SA, Iași,
Calea Chișinăului,
nr. 12,
tel. 0232/211.225,
0232/236.388

Potrivit art. 206 CP responsabilitatea juridică pentru conținutul articolului aparține autorului.

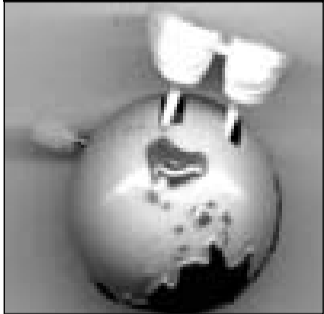
ARTEFIXURI
FIXURI DE ARTIST
de DAN PERJOVSCHI

GLOBALIZA-M-AȘ

Imediat ce ne-au lăsat comuniștii – sau, mă rog, neocomuniștii – să plecăm peste hotare, adică prin 1990, Lia a început să cumpere obiecte ieftine care reprezintă globul pământesc. Așa pe care de acum puteam circula liber (liber adică stînd nopțile prin fața ambasadelor cu vrafal de acte și adevăruri încercînd – cu disperare – să intrăm în fața altor disperați). La început a fost o întâmplare. Un breloc de jumătate de dolar... pe urmă o ascuțitoare, un șervețel și-o gumă de mestecat. Nimeni nu se gîndea la nimic decît să aibă o amintire, un suvenir, ceva ieftin, dar mișto. Și globul pămîntesc este mișto. Oricît de scîlciată sau aproximativă ar fi (jucărie pentru cîini să-și antreneze dinții, minge de baseball să dea americanu-n ea cu bîta, scrumieră, agendă sau sticlă de parfum, semințe moldovenești, butoni de cămașă, umbrelă, șapcă de protejat părul la duș, gonflabilă, de metal, prinsă în sticlă, pușculiță sau telefon, planeta arată bine. Mie îmi place. E singurul lucru care mă face să intru într-un magazin (de lux, de mîna a doua, de jucării, de țoale), să cuturețer tîrguri de vechituri sau să arunc ocheade prin casele prietenilor. O fi lucrarea Liei expusă de-acum în galerii prin lume (de pe glob), mie mi se pare că-i responsabilitatea mea să îmbogățesc colecția. Nu mă mai pot opri. Văd globuri peste tot.

Apropo, n-aveți...

Lucrare de Lia Perjovschi

Umberto Eco își lansează și în România ultimul roman: „Misterioasa flacără a reginei Loana”

ECOLatria

Umberto Eco e mai degrabă un autor „cumpărat” decît citit. Este ipoteza lansată de presa străină despre unul dintre cei mai cunoscuți scriitori contemporani.

Numele trandafirului, *Pendulul lui Foucault* sau *Baudolino* sînt titluri cunoscute în lumea întregă, adeseori mai bine decît numele autorului lor. Toate se găsesc încă în librării, publicate în nenumărate ediții.

Ana-Maria Onisei
aonisei@polirom.ro

„Bătrînul adolescent” – așa cum îl descriu studenții săi – a lansat în 2004 un nou roman: *Misterioasa flacără a reginei Loana*, care, din luna noiembrie, poate fi găsit și în limba română, tradus de Ștefania Mincu.

„Dacă nu am suficiente lucruri de făcut, mă simt pierdut!”

Umberto Eco a devenit celebru o dată cu publicarea romanului *Numele trandafirului*. La data apariției, în 1980, editorii s-au arătat destul de sceptici în privința succesului, aproximînd numărul de exemplare ce s-ar fi vîndut la maximum 30.000. Romanul a reușit însă, în timp, să cucerească un public de peste 9 milioane de cititori. Definindu-se drept „o carte despre cărți”, *Numele trandafirului* a extins utilizarea semioticii în opera de ficțiune, combinînd diverse genuri literare, teoria literară, studiile medievale și exegezele Bibliei.

O dată cu traducerea romanului în 30 de limbi, scrierile lui Eco au depășit interesul academic, el devenind o vedetă culturală.

Ambiția lui Eco de a scrie următorul său roman, *Pendulul lui Foucault*, și-a găsit motivația în curiozitatea descoperirii limitelor sale de creator: „După ce am terminat de scris *Numele trandafirului*, întrebarea ce îmi revenea obsesiv în minte era dacă scrierea lui e doar un episod excepțional din viața mea sau dacă voi fi capabil, în continuare, să concep un alt roman”.

Pe lîngă romanele și studiile sale, Umberto Eco are o rubrică periodică în ziarul „L'Espresso”, încă din 1985, și, mai nou, colaborează la „The Guardian”. Declară că munca nu constituie o problemă pentru el deoarece „viața este plină de spațiu neocupat” și lucrurile pe care le face „sînt aceleași, dar sub forme diferite”. Vorbește patru limbi străine: franceza, spaniola, germana și engleza și este un împătimit al călătoriilor.

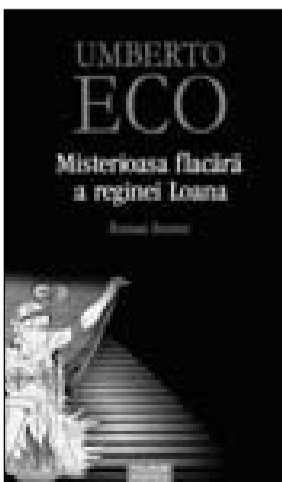
Apărut în 1988, *Pendulul lui Foucault* nu a făcut decît să confirme succesul lui Eco în literatura internațională și să trezească interesul unor noi grupuri de cititori. Iar *Insula din ziua de ieri*, sau scrierea despre puritatea naturii într-o poveste a conceptelor, și-a cîștigat celebritatea prin finalul interpretabil, prin mobilitatea conceptelor cu care cititorul se poate juca în vederea unei adaptări personalizate. De altfel, Umberto Eco este cel care a lansat în literatură conceptul de „operă deschisă”.

2004 – un nou roman

Misterioasa flacără a reginei Loana este cel mai recent roman al lui Umberto Eco, lansat în luna iunie a acestui an, în Italia.

Personajul principal al romanului, Yambo, suferă un accident vascular în urma căruia își pierde memoria. Astfel, întregul fir epic se constituie într-o încercare disperată a eroului de a-și reconstitui viața, de a aduce în memoria sa vidă imagini ale trecutului, ale existenței sale. Pentru aceasta, el apelează la familia și prietenii săi și la colecții de reviste pentru copii, benzi desenate, romane de aventuri, scrisori sau fotografii, la elemente care îi pot reaminti, în mod indirect, ceea ce a uitat despre viața sa.

Un al doilea atac cerebral îl aruncă pe Yambo în comă, iar tot materialul biografic adunat se reorganizează într-o înșiruire de vise, unele ciudat de coerente, altele ca niște mici povestiri independente. Practic, asistăm la un proces de rememorare a subconștientului, la o încercare ascunsă a minții de a reactualiza lucruri, sentimente sau întâmplări

„Personajul principal al romanului, Yambo, se transformă într-un detectiv al propriei biografii adolescente din care se nutresc ultimele sale energii vitale. Recapitularea experiențelor cognitive este plină de suspans, astfel că textul se citește cu aceleași palpității febrile date de romanele de aventuri. Prin acest truc al memoriei recuperate, Umberto Eco ne propune o privire dilematică asupra propriei noastre existențe istorice din anii cei mai negri ai secolului XX.”

Marin Mincu, despre *Misterioasa flacără a reginei Loana*, Editurile Polirom și Pontica, 2004, traducere de Ștefania Mincu, roman ilustrat.

„Problema nu este cîte exemplare ai vîndut imediat, ci cîți cititori mai ai peste 20 de ani.”

pierdute. Toate acestea îl conduc pe muribund spre viziunea primei fete iubite în adolescență, care este, totodată, și revelația morții.

Ineditul romanului constă în faptul că Eco nu-și ascunde sursele cu care jonglează pentru a crea această lume a amintirilor, apelînd la reproduceri de vechi ilustrații, afișe, pagini de ziare și reviste sau comicsuri.

Romanul se încheie cu o listă de peste 250 de trimiteri bibliografice, în care găsim afișe Fiat, desene de Walt Disney, traduceri italiene din Barbey d'Aurevilly sau cartea din 1934 a americanului Lyman Young – *Misterioasa flacără a reginei Loana* – de la care Eco împrumută însuși titlul romanului său ilustrat.

REPERE

- > În prezent, Umberto Eco își continuă activitatea ca jurnalist la ziarele „Il Giorno”, „La Stampa”, „Corriere della Sera”, „La Repubblica”, „L'Espresso”, „Il Manifesto”, „The Guardian”, este membru al Institutului Aspen din Italia și colaborează ca editor cultural la televiziunea italiană RAI. Predă la Universitatea din Bologna de mai bine de 30 de ani și rămîne directorul Institutului de Științele Comunicării, pe care l-a fondat în 1993. Are o bibliotecă ce adăpostește peste 30.000 de cărți și încă își surprinde publicul cu noile sale scrieri.
- > Eco a primit primul său titlu de doctor la vîrsta de 22 de ani, din partea Universității din Torino, în 1954.
- > La 39 de ani a fost admis pe postul de profesor de semiotică al Universității din Bologna.